

En nations undergång

**De ständigt förföljda nestorianerna eller
kristna assyrierna**

Av Abraham Yohannan, fil. dr.

Översättning: Viktoria Lundvall

ACSA, Assyrian-Chaldean-Syriac Association

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord.....	
Inledning.....	

I

EN FÖRFÖLJD KYRKA

1. Grundandet av den nestorianska kyrkan under parterna (50-225 e. Kr.).....	
2. Utgångspunkten Edessa.....	
3. Maris mission.....	
4. Kyrkan under de sassanidiska kungarna (225-651).....	
5. Papas biskopsstift.....	
6. Shapurs omfattande förföljelser (339-379).....	
7. Omorganiseringen av den persiska kyrkan (379-399).....	
8. Kyrkan under Yazdigirds styre (399-420).....	
9. Yazdigirds förföljelser.....	
10. Bashrams förföljelser.....	
11. Patriarken Dadisho och hans möte (421-456).....	
12. Den nestorianska kyrkans triumf.....	
13. Patriarken Mar Abha, Anushirwan och andra kungar som har stöttat kristendomen.....	
14. Det nestorianska monumentet i Kina.....	
15. Valet av Sabhrisho.....	
16. Andra vägar för att sprida kristendomen.....	
17. Islams ankomst.....	
18. Syrisk litteratur.....	
19. De kristna under arabiskt välde; Omars konstitution.....	
20. Kalifer med intresse för religiösa frågor.....	
21. De assyriska läkarnas inflytande på kaliferna.....	
22. Kalifernas förföljelser.....	

23. Kristnandet av Kariatstammen.....
24. Den nestorianska kyrkans klimax.....
25. Den nestorianska kyrkans nedgång under mongolernas khaner.....
26. Tatarernas och kurdernas våldsamma angrepp.....

II

SKRÄCKENS KAPITEL

1. Urmia – stormens öga.....
 2. Flykten.....
 3. Härbärget.....
 4. Redogörelser av tyska missionärer.....
 5. En heroisk mission.....
 6. Den modiga flickan.....
 7. Den fruktade, amerikanska flaggan.....
 8. På dagordningen: massaker och plundring.....
 9. De hjärtlösa mördarna.....
 10. En feg slakt.....
 11. Redogörelse av en missionär i Urmia.....
 12. Blodröd skräck.....
 13. Våldtäkter.....
 14. Kidnappningar.....
 15. Islamisering.....
 16. Utpressning.....
 17. Nestorianerna i Kurdistans bergstrakter.....
- Synkronistisk översikt.....
- Bibliografi.....

FÖRORD

Jag vill tillmötesgå mina vänners önskan och har därför gått med på att redogöra för förföljelserna av den nestorianska kyrkan. Härvidlag vill jag offentliggöra nytt material om de lidanden och massakrer som dess anhängare har fått utstå, till följd av detta fruktansvärda krig, .

De förföljelser och lidanden som nestorianerna går igenom från en tid till en annan påminner om de som armenier och judar har fått utstå - deras fiender har behandlat dem på liknande sätt. Vi hör dock talas om armeniernas och judarnas situation ganska ofta, medan nestorianerna i Persien och Turkiet nästan inte har väckt någon uppmärksamhet alls. Detta beror antagligen på att de är så få och saknar representanter i litteraturen. De saknar också förespråkare i de europeiska och asiatiska städerna och står utan ledare eller rådgivare i Turkiets och Persiens bergsbygder. De får sällan besökare utifrån och känner inte till världen utanför den egna regionen, där de är omringade av de ogästvänliga bergens fästning.

Det är ingen enkel uppgift att väcka intresse för små samhällen som omvärlden inte har brytt sig om tidigare. Det är svårt under den jättelika strid då nationer går under¹, då de moraliska grundvalarna tycks ha rubbats. Tragedin som har drabbat de syriska nestorianerna i persiska Urmia, saknar motstycke historiskt sett.² Gärningsmännen har haft ett fördärvligt inflytande och orsakat förödande skador och fruktansvärda brott. Kristna länder har aldrig tidigare ställts inför sådana ämnen som har väckts under detta krig.

Materialet som har använts för denna bok har samlats in från olika källor. För att kunna åstadkomma större noggrannhet i olika uttalanden har jag citerat dem, ofta ordagrant. Jag ställer mig bakom det som Montaigne skrev: "Jag har bara gjort en blombukett av blockade blommor och har inte tillfört något på egen hand, förutom tråden som binder dem samman."

När jag förberedde detta arbete satte jag min tro till mina föregångare, vilket framgår av fotnoterna. Jag har bl.a. använt dr. Wigrams välgjorda arbete *History of the Assyrian Church* och har vid flera tillfällen återkommit till dr. Labourts *Le Christianisme dans l'Empire Perse*.

Jag står i tacksamhetsskuld till dr. Sheed, herr Labaree och andra medlemmar av den Amerikanska Missionen i Urmia. Det handlar om deras värdefulla information om händelserna som utspelade sig i Urmia och dess omgivningar under den turkiska och kurdiska invasionen och för deras hjälp på olika punkter.

Det är en angenäm skyldighet ge uttryck för min uppriktiga tacksamhet till professor W.W. Rockwell vid Unionens Teologiska Seminarium och dr. Charles J. Ogden, för deras generösa hjälp med korrigering av varje sida ifrån författaren och för deras råd om bokens upplägg.

¹ Första världskriget. Övers. anm.

² Notera att bokens engelska utgåva kom ut före andra världskrigets utbrott. Övers. anm.

INLEDNING

Vilka är nestorianerna och var finner vi dem? De har blivit kända under olika beteckningar:

*Araméer*³. De gillade dock inte att kallas detta då det tycktes väcka en del associationer till hedendomen. De insisterar att det var en felbeteckning som judarna gav dem som inte var anhängare till judendomen.

*Kaldéer*⁴. Detta namn har använts vid registreringen i särskilda ecklesiastikdokument och ritualer, för att ange deras ursprung och relation till Abraham, som var från "Ur i Kaldéen". De kan därför - med rätta - göra anspråk på att kallas kaldéer, som ättlingar till de forntida kaldéerna och det finns ingen giltig invändning i det fallet. Det är uppenbarligen i denna betydelse som Assemani använder beteckningen, när han säger: "För kaldéer eller assyrier, som kommer från den delen av världen använder vi termen 'orientaler'." Ainsworth titulerar dem "kaldéer", vilket är korrekt, i sin *Travels and Researches in Asia Minor and Mesopotamia*. Layard använder samma terminologi i sin *Nineveh and its Remains*. Vissa författare - som Gabriel, biskop i Hurmizdashir, och Daniel av Resh Aina - förknippar kaldéer med astrologer och kättare och behandlar dem därefter. Sedan 1681, när påven vigde ärkebiskopen i Diarbekir som kaldéernas patriark, är beteckningen nästan enbart begränsad till de medlemmar i samfundet som har anslutit sig till de romersk-katolska enheterna.

*Assyrier*⁵. Det råder knappast någon tvekan om att kaldéerna tillhör samma släkt som assyrierna. Likheterna fysiskt sett hos vissa stammar bland assyrier och kaldéer, som de har skulpterats på de forntida monumenten (framgrävda ur Ninevehs ruiner) är anmärkningsvärda.

*Syrianer*⁶. Det hävdas ibland att denna beteckning endast är en förkortad form och en

³ Payne Smith, *Thesaurus Syriacus*. Audo, *Dictionnaire de la Langue Chaldéenne*, s. 9. David, *Grammaire de la Langue Araméenne*, s. 10.

⁴ Assemani, s. 1 och 3. Layard, s. 217. Badger, *The Nestorians and their Rituals*, s. 179. Grant, *The Nestorians*, s. 170. Smith and Dwight, *Missionary Researches*, s. 186. Duval, *Les Dialectes Néo-Araméens de Salamas*, s. 3.

Enligt en del orientaliska historiker bodde de forntida kaldéerna i Kurdistans bergstrakter. Bar-Kepa, Bar-hebraeus, Bar-Salibha och andra hävdar att dessa berg borde kallas Kaldistans berg (kaldéernas boning).

⁵ Badger, s. 179. Assemani, s. 1 och 375.

⁶ Wright, *Comparative Grammar of the Semitic Languages*, s. 15. Noldeke, i *Hermes*, I., s. 443, och *ZDMG.*, s. 113. David, *Grammaire de la Langue Araméenne*, s. 11. Audo, *Dictionnaire de la Langue Chaldéenne*, s. 8.

kristen anpassning av ordet ”assyrier”, vilket de kan med samma rätt använda som sin rätta beteckning. De kommer ursprungligen inte från Syrien, som beteckningen ”syrianer” antyder, utan från Assyrien.

*Nestorianer*⁷. Detta namn, som har en teologisk betydelse, började troligtvis användas flera sekel efter Nestorius. Det användes först av den romersk-katolska kyrkans anhängare för att uttrycka kätteri. De ansåg att det var nödvändigt att använda en sådan benämning för att skilja dem från kaldéerna, som de endast tillämpade på de assyrier som omvänt sig till den romersk-katolska tron.

Trots det faktum att beteckningen ”nestorianer” ogillas av folket som berörs av det, har man känt sig tvingad att acceptera det då den har påtvingats dem. Det är också den beteckning som de är mest kända för i omvärlden. Mar Yohannan,⁸ den nestorianska biskopen i Urmia, i Persien, sade till missionären Justin Perkins: ”Vi kommer snart att vara i krig ifall ni inte upphör med att kalla oss ’nestorianer’”.

Nestorianismens födelseort⁹

Nestorianernas ursprungliga hem antas vara i Assyrien eller Mesopotamien, med högkvarteret Seleukia-Ktesifon, huvudstaden (som utgörs av två orter) i Persien, på floden Tigris. Detta vackra land, som är en förenande länk mellan öst och väst, har utsetts till slagfält mellan de ständigt stridande folken i de östra och västra imperierna. Till att börja med mellan greker och parter, sedan mellan romare och perser, därefter mellan turkar och perser. Ett krig mellan österländska och västerländska stater innebar alltid förföljelser. Ett persiskt krig med Rom och förföljelser av de kristna nestorianerna gick vanligen hand i hand; det gjorde ingen större skillnad för de förföljda ”vilket som orsakade vilket”. Då det fanns kristna i både de östra och västra imperierna, så betraktades de med misstänksamhet på båda håll, som sympatisörer med sina trosfränder i fiendeland. När makteliten i någon av staterna återvände besegrad efter kriget kunde den utkräva sin hämnd på de kristna i det egna landet och låta dem betala. De andra staterna försvarade naturligtvis dem. Under

⁷ Badger, *Nestorians and their Rituals*, s. 178. Layard, *Nineveh and its Remains*, s. 259. Assemani, s. 1 och 375.

⁸ Murdock, *Translation of Syriac New Testament*, s. 20; Assemani, s. 1; Mosheim, s. 203, n. 1. Badger, s. 178, 181 och. 376. Layard, s. 217. För identifieringen av de olika beteckningarna, se författarens inledning till sitt *Modern Syriac-English Dictionary*.

⁹ Badger, s. 256. Layard, s. 204. Assemani, s. 1.

kriget som nu pågår har dock turkarna och perserna dock, som tidigare hade stridit mot varandra, grävt ner stridsyxan och gått samman mot de kristna. Det är ett *Heligt Krig*.

Således bildade nestorianernas kristna samfund en buffert mellan två religioner i opposition i Europa och Asien. Därmed utsattes de för konstanta förföljelser och massakrer. Deras städer och länder förstördes och en del av befolkningen utrotades eller landsförvisades. De övriga, som flydde persernas och romarnas härjande svärd, strök fortfarande - trots alla dessa förändringar - omkring bland sina ruiner. De talade sina förfäders språk, behöll sin ursprungsbeteckning och klamrade sig fast vid många orubbliga rötter som kom upp ur marken där de föddes.

Detta olycksförföljda samfund har sett oöverskådligt lidande i dess religiösa och sekulära historia, men dess bittraste erfarenheter skulle dessa kristna få under 1900-talet. De har alltid vänt andra kinden till, men fienden är fortfarande inte övertygad om att det är fel att förgöra dem.

Muslimernas fientlighet mot de kristna i Östern, där religionen dominerar över nationaliteten, är obegriplig för många västerlänningar. De är bosatta i samma land och lever sida vid sida, i lugn och ro, generationer tillbaka. Trots det försvagades inte det bittra hatet det minsta och det flammar upp som lågorna från en sedan länge slumrande vulkan till första bästa tillfälle som det kan få utlopp.

Efter århundraden av förföljelser, har de kristna successivt drivits längre österut, mot Medien och Persien. Idag finns de framför allt i området som ligger mellan Urmiasjön, Vansjön, östra Tigris och Mosul. De lever därmed delvis under persiskt, delvis under turkiskt styre. De har således alltid varit instängda mellan de övre och nedre kvarnstenarna. Dessa människor uppges vara 190 000 till antalet, men tidigare kunde nestorianerna skryta med att de var fler än alla andra kristna grupper tillsammans. Deras nuvarande patriark, Benyamin Mar Shimun, som vigdes 1903, är den 138:e katolikos i Östern och den 14:e av de som har bott i Quchanis, i Kurdistans bergstrakter.

Det underlättar att dela in de kristna i tre, eller snarare fyra olika grupper. Den första gruppen bestod av ungefär 30 000 personer som bodde i byarna och städerna på slätterna i Urmia, Persien och dess omgivning. De led fruktansvärt då krigets vågor mellan ryssar

och turkar sköljde fram och tillbaka över slätten. Den andra gruppen, som utgjordes av omkring 90 000 personer, bodde i de kurdiska bergen i Turkiet sedan 1300-talet. Den tredje gruppen uppgick till cirka 70 000 personer som var bosatta i Tigrisdalen och regionen Bohatan-su, mellan Diarbekir och Mosul (i närheten av Ninievehs ruiner). Förutom dessa tre grupper, fanns också de syrianska jakobiterna, som hävdade att deras samfund utgjordes av 200 000 själar i Diarbekir, Mardin och andra platser i Armenien.

Urmias slätt

Urmias uppslammade slätt är den mest pittoreska och blomstrande plats i västra Azerbajdzjan, Persiens nordvästra provins, som i öster gränsar till sjön med delvis samma namn. I väster gränsar området till de böljande och gräsbevuxna sluttningarna i den snöklädda bergskedjan i Kurdistan eller Zagros. Den majestätiska bergskedjan sträcker sig mer eller mindre ner till sjön vid slättens bortersta del och omsluter den som en vidsträckt amfiteater; bergskedjan ger också området ett sunt klimat. Från bergen flyter tre slingrande vattendrag som ger vatten till omkring tusen diken. De används för bevattning och ger bördighet till de oräkneliga fruktträdgårdar och vingårdar, som är fyllda med många olika frukter. På sommaren är slätten till hälften gömd av buskage och av de många raderna med pilar, popplar och sykomor som är planterade längs vattendragen. Den vackra naturen är lik Edens lustgård.

Över 300 byar är spridda över slätten - de kristna upptar varje plats som är beboelig. Sammantaget uppgår slättens befolkning till omkring 40 000 invånare. I vissa byar bor enbart kristna och i andra bor de tillsammans med muslimerna.

Staden Urmia

Den tätbebyggda staden Urmia är belägen mitt på slätten och har en befolkning som uppgår till ungefär 30 000 personer. Majoriteten är muslimer, men i staden bor även ett mindre antal assyriska, armeniska och judiska familjer.

Staden Urmia har rykte om sig att vara Zarathustras födelseort¹⁰. På slätten finns ett stort antal högar med aska, en del av dem täcker flera tunnland. De antas vara eldstäder eller temple som har tillhört parser. Här finns också den gamla S:t Marys kyrka, där en av de tre

¹⁰ Jackson, *Persia Past and Present*, s. 102.

visse människors gravar finns. Han dog i Urmia på sin väg från Betlehem. Man känner inte till exakt när assyrierna slog sig ner i området, men Urmia nämns som sätet för en av deras biskopar, Abhdisho, så tidigt som 1111 e. Kr.

Urmia - ett högkvarter för kristna aktiviteter

Här började den Amerikanska Missionen sitt arbete 1834, under den Amerikanska Styrelsen, och 1871 överfördes missionen till den Presbyterianska Styrelsen. De romerska katolikerna hade påbörjat sitt arbete långt innan dess och omkring 1872 grundade en infödd en luthersk mission.

År 1886 etablerades Ärkebiskopen vid Canterburys Personliga Mission till de Assyrska Kristna. Det osjälviska arbetet som utfördes av missionens medlemmar, som ägnade sig åt att utbilda och stödja folket, avbröts dessvärre nyligen på grund av kriget. År 1894 slog sig tyska missionärer ner där en kort tid för att predika Evangeliet för judarna.

Biskopen av Gibraltar, som besökte de assyriska kristna 1907¹¹, skrev ett brev om dem. Nedan följer ett utdrag:

”Jag förlorade mig fullständigt i assyrierna, och jag tror inte att det råder någon tvekan om att de är bättre än armenierna, georgierna och många andra folk i världen. Brister hos de folk som länge har varit underkuvade turkarna, vilket i allmänhet avskräcker observatörer från väst, är nästan omöjliga att separera från långvarigt förtryck. De fattigaste assyrierna som bor i bergen har dock bevarat en naturlig värdighet, mod och fräschör som är mycket älskvärd. De är mer påhittiga och har kvar mer sunt förnuft än de flesta människor i deras omgivning. Och man ska komma ihåg att detta har bestått när man har ställts inför tyranni och umbäranden, som nästan tycks bli värre för varje år. Friheten i deras kritik och manligheten i deras moraliska lärdomar kommer knappast att uppfattas av de som har vant sig vid att förknippa lynnet i Östern med känslor av endast underdånighet och terror.

Mar Shimuns folk har en kapacitet som är slående; jag slogs i lika hög grad av dem som en kyrka. Att de fortfarande är mycket okunniga och omoderna är givet; de kan knappast vara

¹¹ Heazell och Margoliouth, *Kurds and Christians*, s. 195f.

annorlunda efter århundraden av isolering och förföljelser. Men det finns en naturlighet, en enkelhet och spontanitet i deras religion som är mycket tilltalande. På många sätt verkar de illustrera hur de kristna levde förr, vilket både är en svaghet och en styrka. Återigen, medan de har mycket etnisk vidskepelse (en del kom ifrån källor om mager) är frånvaron av modern 'förvanskning' eller en blandning av hedendom och kristen vidskepelse märkbar. Det senare existerar ju exempelvis bland de ortodoxa på en del grekiska öar.

Inflytandet från de nestorianska missionärerna i Indien

Det finns en tradition hos kyrkan, som säger att kristendomen introducerades i Indien av aposteln S:t Thomas¹² och att tron fortsatte att blomstra i många sekel.

En av biskoparna vid mötet i Nicaea uppgav sig vara prelat av Persien och Stora Indien. Sent omsider blev de kristna så betydelsefulla att de hade möjlighet att välja en kung bland de egna. Den förste av dessa monarker hette Baliar, som fick titeln Kungen av S:t Thomas kristna. Hans ättlingar efterträdde honom i flera generationer. Antalet nestorianer i Indien beräknades nyligen uppgå till 200 000; de flesta av dem är numera romerska katoliker och deras högkvarter ligger i Malabar.

Nestorianerna har, efter långa strider vid de indiska hoven, vunnit definitivt existensberättigande och haft kontroll över vissa, inte obetydliga naturtillgångar. Nestorianerna utgör den del av S:t Thomas som fortfarande är lojal mot sin forntida patriark. I forna dagar var kyrkan i Malabar utan tvekan en av de många platser där ärkebiskoparna var lojala mot patriarkerna i Bagdad, vars representant är den nuvarande Mar Shimun. Den romersk-katolska kyrkans ingripande under 1400-talet avbröt all kommunikation med deras ledare. Till följd av detta blev dessa nestorianer hellre jakobiter än romerska katoliker, och vände sig till patriarken Ignatius av Mardin. De kunde knappast ha bevisat det på ett bättre sätt, att deras separation ifrån huvuddelen av kristendomen snarare hade nationell än teologisk grund. En del av kyrkan levde kvar som en mer eller mindre osäker lösning, underordnad påven. Dessa "syriska kaldéer" utgör en senare separation från den del som gick sin egen väg omkring 1850 och därefter sökte och fick en biskop via sin ursprungliga och ihågkomna patriark. Under tiden hade patriarkens säte

¹² Eusebius, *Ecclesiastical History*, kapitel 3. Assemani, s. 4, 25, 32-34, 435f.

skiftat ett flertal gånger, och hamnade till slut i Quchanis.

Dessa indiska nestorianer hade varit oroliga i flera år och frågat Mar Shimun om en ny biskop, eftersom den dåvarande biskopen var mycket gammal. År 1908 invigde han familjemedlemmen ärke diakonen Abimelech (nu Mar Timotheus), som blev ärkebiskop för den Syriska Nestorianska Kyrkan i Travancore och Cochin, i södra Indien.

En av bosättningarna i nestorianernas kolonier låg i Malabar utanför Madras. Här har nu hinduerna en kombinerad gudstjänst, som är delvis hinduisk, delvis kristen. Ramanuja Acharya, som verkade på 1000-talet, var författare till den stora protesten mot den vedantiska panteismen i Sankaracharya; han föddes och utbildades några kilometer från Mylapore eller Malabar. Hans doktriner skilde sig mycket från den ortodoxa hinduismens doktriner under 1000-talet, och där de skilde sig åt överensstämde de med kristendomen. Acharyas mest betydelsefulla doktrin gick ut på att den högste guden var en personlig, älskande allsmäktig fader, och att den befriade själen inte absorberades av Gud efter döden, utan fortfarande var en evig, personlig existens i hans närhet och blev lik honom till sin natur. Ur detta uppkom Bhaktis doktrin, med en kärleksfull personlig hängivenhet till en egen Gud, som inkarnerades för att befria världen från synd. Det var fortfarande en kärleksfull, personlig gudom i himlen som vakar över sina anhängare. I Puranatexterna framkommer det extraordinära faktum att ceremonierna som hölls till minne av Krishnas födelse inte överensstämde med de nuvarande legenderna om hans födelse, men detta förändrades för att sammanfalla med evangelierna om Jesus Kristus födelse.

Bhaktis inhemska litteratur innehåller många kristna minnen. Den daterades till 1300- och 1400-talen, när doktrinen började predikas i norra Indien och slog igenom på bred front. Detta orsakade den största religiösa revolutionen i Indiens historia, vilket knappast uppmärksammades av europeiska författare då bevisen för händelsen var inte skrivna på sanskrit. Det fanns indiska helgon på den tiden som hävdade att initiativrätt innebar att "födas på nytt". Någon blev så förolämpad att han skar ut ett helgons ena öga och kastade iväg det. En annan person skar av hans högra hand av samma anledning. Kabirs av Sabdas doktrin, eller budskap, togs med största säkerhet ifrån de första verserna av Johannesevangeliet. Kabirsekten vägrade att tillbe en hinduisk gud eller utföra hinduiska riter. Under nattvarden för Kabirs anhängares delade man ut mat och vatten som en särskilda gåvor ifrån Kabir, som skulle skänka dem evigt liv; en del av maten reserverades

för de sjuka. Detta visade att den stora indiska reformationen under 1300- och 1400-talen fick idéer ifrån de nestorianska kristna i södra Indien.

Nestorianernas tro¹³

Den assyriska (eller kaldeiska) kyrkan accepterade den kristna kyrkans två första ekumeniska möten, men den assyriska kyrkan skars av ifrån den katolska kyrkans kyrkosamfund under 400-talet. Skälet var att man förkastade det tredje mötet, som hölls i Efesus 431, där Nestorius och hans lära fördömdes.

Under en period då kyrkan inte förföljdes, skakades den istället av en ny företeelse – den omtvistade kristologiska kontrovers som förde med sig kätteri i olika former. Nestorianerna och monofysiterna försökte förklara frågan på två olika sätt, vilket ytligt sett tycktes vara olika ståndpunkter men i grunden gick ut på samma sak. Nestorianerna förklarade Kristus människoblivande som endast en mans samröre med Gud. Monofysiterna menade att människonaturen tillintetgjordes vid antagandet av denna gestalt. I båda fallen ligger förklaringen i tron om motsättningen mellan människan och det gudomliga. Båda sidor hävdade kraftfullt att det andra lägret lärde ut en doktrin, vilket förnekades energiskt. Monofysiterna tånjde på nestorianernas trossatser till sin extrem och presenterade slutsatserna som sin doktrin. Nestorianerna besvarade monofysiternas komplimang. Båda lägren kallade sig sin egen tro ”ortodox” och den andra ”heterodox”. Det var en huvudsakligen en strid om ord och beteckningar.

Naturligtvis misslyckas varje mänskliga försök att fullständigt förklara mysteriet om Kristi människoblivande. Allmänheten söker en enkel förklaring på ett mysterium. När man försöker uttrycka den eviga sanningen i tidsbegränsade termer, så gör man avsteg ifrån dess betydelse. Orden kan endast antyda idén bakom dem, snarare än att på ett korrekt sätt förklara dem. I detta fall kom både parter som regel bara ihåg till hälften bristerna i deras egna villkor, och glömde fullständigt motståndarens villkor.

Ingen sida försökte komma ”bakom orden”.

De teologiska doktrinerna som parterna stod för var således i grunden lika, men verbalt

¹³ Assemani, s. 190-203 och 210-223. Mosheim, s. 199-203. Wigram, s. 132.

olika. De skilde sig åtminstone inte åt så mycket som man kan tro om man utgår ifrån deras hätska debatter. Naturligtvis kunde varje ord tolkas på ett sätt som den andra parten inte kunde läsa in i det. ”Bevis för uppriktigheten hos de nestorianska kristna ska man inte söka efter i metafysiska diskussioner och teologiska hårklyverier, utan i tårarna hos helgonen och martyrernas blod”. Det är inget litet bevis på deras kristna karaktär och på en inspirerande trohet till sin gud att de motstod alla attacker och höll fast vid sin tro under århundraden av tyranni och bitter förföljelse. ”Kristus kärlek måste svepa undan de ihåliga, ytliga skillnader som håller människor isär.”

Den nestorianska kyrkan har faktiskt alltid varit en kyrka vars anhängare bor i bergen, grottor och jordhålor – inte i städer eller byar. Deras bostäder är tillflyktsorter där den obehärdade och försvarslösa kyrkan installerade sig mot motståndarna mitt uppe i ett ändlöst krig.

Genom dessa lidanden och konfliktelement formades en typ av karaktär där styrka, uppriktighet och sympati förenades med ett oerhört mod, vilket medförde att de står fast när de står öga mot öga med döden.

Österns kristendom begränsades av lokala egenheter, som den västerländska kyrkan hade befriat sig ifrån. Den nestorianska kyrkan hade påverkats mycket av det geografiska läget, fysik, temperament och andra egenskaper hos asiaterna, som bildade huvuddelen av kyrkan. Då de kristna själva ständigt ansträngde sig att hålla fast vid sin tro och samtidigt undvika förföljelser, begränsades de till vissa förändringar i sin undervisning och anpassade sig till sin omgivning och krav. Den typen av ansträngningar tog formen av en samfälld övergång till kristendom, som de i en mer fördelaktig situation stolt kallade kätteri.

Det är sant att det finns en verklig skillnad mellan Österns kyrka och Roms respektive Antiokenska kyrkor. Den grekiska teologin passar varken mentaliteten i Östern eller låter bra på det syriska språket. De delades således av språkbarriären - den separerade dem (utan att fjärma dem från varandra) så att Österns kyrka växte fram under andra influenser än de som bidrog till att forma den grekisk-romerska kyrkan. Inte desto mindre hade den nestorianska kyrkan ett apostoliskt ursprung och en inbördes koppling till alla kristendomens större centrum. På detta sätt kan förfäderna till de historiska beskrivas, vars släktingar muhammedanerna försöker att förinta.

En stridande kyrka

Anhängare av denna kyrka har slagits man mot man under nästan 1 800 år, med alla typer av fiender och aldrig givit upp sina strävanden. När de arabiska legionerna strömmade ut från Arabien för att erövra världen föll Persien inför dem. Mindre Asien och Alexandria böjde sig också inför muslimerna och Ceasars Romarrike kuvades och krympte. Den nestorianska kyrkan tappade inte modet inför de vågor av ödeläggelse som följde på varandra, utan red ut stormen. Kyrkans andliga kraft hindrade inte segraren, men de kristna vann många ädla segrar för Jesus och offrade många ärorika martyrer för honom. Kalifaten bildades och föll, seleukidernas dynasti lyste med ett bländande sken en period, men den dog ut snart. De mongoliska nomadstammarna skövlade i öst och väst, och slutligen var timmen slagen och turkarna stängde det östra imperiets årsböcker. Österns kyrka var hatad och förföljd, vilket var ytterst förödmjukande, men den överlevde dem alla och trotsade fienden vid ödeläggelsen.¹⁴

Brända, men inte förtärda

Det är sant att kristendomen i Östern har korsfästs en gång till och medan hon tittar sig omkring med svarta ögon in i den mörka horisonten ropar hon: "Min Gud, min Gud, varför har du svikit mig?" Men kommer hon att dö? Nej! Korsfästelse innebär inte frånvaro av Gud, utan snarare närheten till frälsning och visshet om återuppståndelse.

Tron och bönen hos de förföljda kristna har tidigare varit betydelsefulla faktorer när man skulle hantera all förstörelse som de grymma förföljarna avsåg. Vem vet, denna gigantiska strid mellan nationer idag kan bana väg för en ny tid för världen. Ifall "martyrernas blod är kyrkans frö", så har de kristna i Persien verkligen gjort sina offer där i nästan 1 800 år. De har definitivt rätt till viss del till "hopp till hopp", att få bidra till att sprida Evangeliet i det blodstänkta Persien.

Den kristna missionens inflytande i Persien

Efter långa år av osjälvisk tjänst bland de hängivna, amerikanska missionärerna i Persien

¹⁴ Neale, *Holy Eastern Church*, s. 5.

uppnåddes en sann, inflytelserik, kristen anda. Den har vunnit respekt och förtroende även i fiendens läger, som redan har börjat visa sin uppskattning.

Tisdagen den 9 mars 1916, under massakrerna, höll en muhammedansk orator ett tal i en trädgård i Urmia. Publiken var en folkmassa med flera tusen människor, som praktiskt taget enbart bestod av muslimer. Talaren sade att Italien och Persien hade slutit upp i alliansen med Tyskland, Österrike och Turkiet, som naturligtvis var på väg att segra. Amerika deltog fortfarande inte i detta krig, men gjorde gott på många platser runt omkring i världen, utan tanke på ras eller religion. Det handlade om att förbarma sig över de sjuka och skadade, ge mat till de hungriga och hjälpa de behövande. Enligt oratorn hade de amerikanska missionärerna i området, gjort och fortsätter att göra detta och alla borde hedra dem och ta parti för dem. När han sade detta fick han en stor applåd.

Den lilla missionsark, vars skapare och förare är Gud, som har drivit på förföljelsens oroliga hav – var det enda hoppet för den persiska kyrkan. Barken slungades hit och dit av av stormen, på störtflodens vågor; medan vindarna kämpade mot dem och faran höll på att övermanna dem ”sov Jesus”.

Invånarna var fromma och ångerfulla; även de yngre barnen verkade kunna sin litania. De strök sig över hjärtat och sade: ”Åh Herre, förbarma dig över oss! Åh Jesus, rädda oss!” Kyrkan undgår förstörelse för Jesus finns där. Han väcktes av anhängarnas böner och innerliga rop, han bannade vindarna och vågorna innan de uppslukades av dem.

I

EN FÖRFÖLJD KYRKA

1

Grundandet av den nestorianska kyrkan under parterna (50-225 e. Kr.)

Timothy I,¹⁵ en nestoriansk patriark, som skrev vid slutet av 1700-talet, hävdade att

¹⁵ Assemani, s. 3. Labourt, *Le Christianisme dans l'Empire Perse*, s. 10.

magera introducerade kristendomen för nestorianerna. Detta skulle ha skett genom att Evangeliets innehåll förkunnades i det persiska riket efter deras återkomst från den heliga pilgrimsfärden och kristendomen etablerades bland dem omkring tjugo år efter Kristi himmelfärd. Omkring 80 e. Kr var missionärernas aktivitet i det blomstrande, judiska samfundet i Babylon välkänd genom Jerusalems Talmud. Där hävdas det att Khanani från Capernaum skickades iväg av sin farbror Joshua till Babylon för att motarbeta nestorianernas inflytande.¹⁶ Kristendomen initierades troligen i dessa områden av parter, meder, elamiter och Mesopotamiens invånare. De befann sig i Jerusalem på pingstdagen och såg det stora miraklet som nämndes i Apostlagärningarna.¹⁷ De assyriska kristna har generellt hävdats att kristendomen att Petrus skrev sitt första brev från verklighetens, inte ett symboliskt, Babylon.

2

Utgångspunkten¹⁸ Edessa

De assyriska kristna tror att kristendomen etablerades i Edessa under samma århundrade som Jesus levde¹⁹, av Addai eller Thaddeus (som i en del sammanhang anses vara aposteln Thaddeus och i andra en av "de sjuttio"). Han hade blivit beordrad att åka dit för att svara på ett brev från kung Abgar till vår Herre. Denna legend, som framgår av boken *Doctrine of Addai*²⁰, lyder enligt följande: "Abgar Ukama eller Svarte Abgar, en av kungarna ur den infödda dynastin, som levde 50 e. Kr. skickade en beskickning till Sabinus, härskaren Tiberius ställföreträdare i Palestina. Beskickningen bestod av adelsmännen Mariyable och Shamshagram samt en skriftlärd vid namn Hannan. På väg hem stannade de i Jerusalem i tio dagar, där de såg och hörde Jesus tala. Hannan skrev ner allt som han såg att Jesus företog sig. Därefter återvände de till kung Abgar. När Abgar hörde vad Hannan hade att berätta ville han också åka till Palestina, men han var rädd för att passera igenom de romerska områdena. Därför lät han skicka ett brev till Jesus via Hannan, den skriftlärde, enligt följande:

¹⁶ Assemani, s. 7 och 435f. Graetz, *Histoire des Juifs*, s. 51.

¹⁷ Assemani, s. 7. *Apostlagärningarna*, s. 9.

¹⁸ Assemani, s. 387-430. Duval, *Histoire d'Edesse*, ipso acto.

¹⁹ Cureton, *Ancient Syriac Documents*, s. 1f. *Doctrine of Addai*, s. 5. Jämför med Labourt, s. 10 och 18. Wigram, s. 28. Burkitt, *Eastern Christianity*, s. 10f. Duval, *Histoire d'Edesse*.

²⁰ *Doctrine of Addai*, s. 2f. Cureton, s. 10-23. *Sources Syriacques*, Mshikha Zkha. Zkha var en lärd person vid läroverket i Nisibin och författaren till en ecklesiastisk historia, som han sammanställde omkring 500-talet, från arbeten av tidigare författare. *Dictionnaire d'Archéologie Chrétienne*, s. 87-98.

”Abgar Ukama, emir i landet, till Jesus, den gode befriaren, som har uppenbarat sig i Jerusalem. Fred vare med dig. Jag har hört talas om dig och om den botgöring som dina händer har orsakat, utan medicin eller örter. Det rapporteras att ni gör så att de blinda kan se, de lama kan gå, renar de leprasjuka, driver ut orena andar och demoner; du botar de som plågas av kroniska sjukdomar och återuppväcker de döda.

”Och när jag hörde detta om er, bestämde jag mig för ett av två alternativ. Antingen är ni Gud, som har kommit ner ifrån himlen eller Guds son. Jag ber dig att du gör dig besväret att komma hit och botar den sjukdom som jag har. Jag har också hört att judarna är missnöjda och att de vill skada dig. Men jag har en stad som är liten och vacker, som räcker till för båda av oss.”

När Jesus fick brevet skickades ett svar till Hannan: ”Gå och be din herre att skicka dig till mig. Välsignad vare dig, som tror på mig även om du inte har sett mig. Det skrivs om mig att de som ser mig kommer inte att tro på mig och de som inte får se mig, de kommer att tro och räddas. Om vi berör det du har skrivit till mig, att jag borde komma till dig, är det lämpligt att jag ska fullgöra det som jag skickades hit för och jag ska återvända till Herren som har skickat mig. När jag kommit upp till honom kommer att skicka en av mina lärjungar till dig, så att de botas från vilken sjukdom du än har. Han kommer också att skänka evigt liv och din stad ska bli välsignad.”

Detta kända brev som Kristus skrev till Abgar översattes förmodligen mycket tidigt till grekiska och införlivades av Eusebius i hans *Ecclesiastical History*.²¹ Det ingår i några fragment grekisk papyrus, som ägs av universitetsbiblioteket i Oxford, och dateras till 300- eller 400-talet. 1901 upptäcktes ett överstycke i Efesos med Abgars brev till Kristus och brevet från Kristus till Abgar var inristat på överstycket med tecken som nästan var samtida med Eusebius själv (från 300-talet). I berättelsen om Abgar uppvisar försynen både behovet och uppfyller önskan, som den mästerliga musiker som sätter fingrarna över två valfria pianotangenter och får ett ackord. Efter uppståndelsen kom Addai (aposteln Thaddeus) till Edessa och botade Abgar samt kristnade honom och hans folk.²² Edessa blev därmed enligt traditionen utgångspunkt och centrum för det äldre kristna livet och litteraturen. Från och

²¹ Eusebius, *Ecclesiastical History*, s. 43. Assemani, s. 8.

²² Assemani, s. 9-15.

med slutet av 100-talet var Edessa centrum för mycket aktiva missioner och en "vårdande" moder för de nationella kyrkorna i Persien och Armenien. Edessa var huvudstaden i ett litet kungadöme öster om Eufrat, i området Osrhoene eller Orrhoene. Från dessa namn kommer det moderna namnet för staden Urhai eller Urfa, som är känd i Bibeln som "Kaldéernas Ur". Det hade tillhört de seleukidiska kungarna i Antiochia. Då området var delat mellan romarna och parterna och Edessa låg på gränsen, följde dess historia gränsstatens med- eller motgångar. Fram till slutet av 100-talet var Edessa inom parternas suzeränitet²³. I augusti 116 stormades och plundrades dock staden av den romerska generalen Lucius Quietus. År 216, tio år före fallet av parternas monarki, tog romarna över Edessa som blev deras koloni.²⁴

3

Maris mission

Enligt de kristna assyriernas forna tradition skickades Mari²⁵ (Addais lärjunge), av sina kamrater i Edessa, till det Seleukidiska riket som missionär. Han skrev tillbaka till dem att: "detta land är som den jord som är full av törnen och tistlar, ett land med kullar och berg. Dess invånare är värdelösa hedningar. Jag kan inte göra något gott; om du säger att jag ska göra det så återvänder jag till dig eller far någon annanstans." Hans trosfränder, som var oerhört oroliga för frälsningen av Seleukidiska riket, skrev således till honom: "Du har inte tillåtelse att lämna platsen, utan måste vandra uppför kullarna och bergen och bruka jorden så att det ger frukt som ska offras till Herren." Han gjorde det och hans ansträngningar kröntes med framgång. Han arbetade också i Adiabene och den arameiska landsbygden, men framför allt i Khuzistan.

"De mest bördiga fälten för sådd i kungadömet har varit de som tidigare var mest blottade på det goda, eller desperat fruktbara i fråga om ondska. Den orubblighet med vilken män håller sig kvar vid sina misstag talar för att de kommer göra samma sak när de har gått över till kristendomen. De mer fanatiska personer som inte är kristna blir mer hängivna som kristna." Man kan inte tala för några naturenliga hinder med tanke på uppdraget: "Gå ut i

²³ Utrikespolitisk bestämmanderätt över en annan stat, övers. anm.

²⁴ Gibbon, s. 207f.

²⁵ *Acta S. Maris*, kap. 8, ed. Abbeloos. Assemani, s. 17f.

hela världen.”

En författare under Marcus Aurelius tid vid makten (161-180 e. Kr) observerar spridningen av kristendomen i Partien, Medien, Persien och Baktrien, som stadigt ökar på alla nivåer.

Abd-Mshikha²⁶ av Arbil (190-225) var den siste biskopen i Partien under arsacidernas tid vid makten. Vid den här tiden sträckte sig kyrkan ifrån de kurdiska bergstrakterna till Persiska Viken och styrdes av 25 biskopar, vars säten fördelades över området. Mshikha-Zkha, en författare på 500-talet, ger oss namnet på 17 av dessa säten.

Afrikanen Arnobius, som skrev under 300-talet, nämner invånarna i Sera, som en av de orientaliska nationer som hade tagit till sig kristendomen; Mosheim betraktade dem som kineser.²⁷

Kyrkans lära spreds snabbt bland hedningarna. Man hade vuxit ifrån de gamla trosuppfattningarna och kraften som låg bakom deras utveckling banade också väg för deras förfall. Det var skälet till att de så gärna vände sig mot det nya ljuset från kristendomen och tog den till sig med förvånande lätthet.²⁸

4

Kyrkan under de sassanidiska kungarna (225-651)

År 225 banade parternas valde väg för sassaniderna;²⁹ arsacidernas dynasti ersattes av släkten Sassan. Dess grundare, Ardaschir I, tvingade av Ardaban härskarstaven. Ardaschir kallades Malkan Malka eller Shahinshah, Kungen av Kungar, i Pahlavi.

Vid den här tiden var kristendomen välorganiserad och hade fått stor spridning i Persien. På grund av detta var de sassanidiska härskare tvungna att erkänna dess rättsliga möjligheter att bli accepterad, under förutsättning att missionärernas aktiviteter skulle begränsas det egna folket och att all konvertering från zoroastrianism till kristendom skulle innebära

²⁶ *Sources Syriaques*, s. 27, ed. Mingana.

²⁷ Mosheim, *Ecclesiastical History*, s. 97. Assemani, s. 18.

²⁸ Wigram, *The Assyrian Church*, s. 32.

²⁹ Wigram, s. 37. Labourt, s. 15.

dödsstraff. Det ligger dock inte i kristendomens natur att låta sig begränsas; även de starkaste och mest framstående zoroastrianer kunde konvertera. Dessa människor blev senare de heligaste av kyrkans män. Persiens fruktsamma jord, där det hade vuxit livskraftigt ogräs, gav nu liv till kraftfulla kristna. Till och med fientliga och störande inslag bidrog till kristendomens slutliga triumf. De människor som beteende sig sämst utan Kristus blev de finaste människorna med hjälp av honom.

Det var ungefär vid den här tiden som den värtalige biskopen Beth Zabdai höll en predikan i det Seleukidiska riket³⁰, som var så livlig att den nästan ledde till allmän förföljelse. Han uppmanade inte sina åhörare att avundas Shahinshah – som inom de närmaste dagarna skulle stickas i brand – utan betonade att de skulle segra. Det var mycket stimulerande för dem, men kungen fruktade på allvar att elden som han tillbad skulle förvandlas till ett helvete förintä hans ”gudomliga person”. Den uppretade kungen lugnades med stor svårighet och förföljelsen avväjdes.

5

Papas biskopsstift

Vid slutet av 200-talet vigdes Papa³¹ till biskop i huvudstaden det Seleukidiska riket. Han organiserade the biskopsstiftet i Österns kyrka. Det var här reaktionen kom. Han försökte att ena alla kristna i Persien under den kungliga huvudstadens ledning; han hävdade med andra ord överhöghet i egenskap av sin ställning som huvudstadens biskop.

Hans arbete gav upphov till bittert motstånd och det första mötet någonsin för Österns kyrka hölls i det Seleukidiska riket omkring 315 för att undersöka saken. Stridens vågor gick höga under mötet; och motståndarna anklagade Papa för vanhedrande moral³², odrägligt högmot³³ och bristande respekt för kyrkliga ritualer³⁴, för han hade förordnat två

³⁰ Wigram, s. 43f.

³¹ Labourt, s. 20. Wigram, s. 45

³² Barhebraeus, *Chron. Eccles.*, s. 30

³³ Assemani, *Acta Miles*, s. 72.

³⁴ Den nestorianska kyrkans prästerliga verksamhet har nio grader, som motsvarar änglarnas nio grader i tre hierarkier med tre underavdelningar enligt följande: (1) serafimer=patriarker, keruber=ärkebiskopar, troner=biskopar; (2) herravälden=ärkediakoner, furstendömen=korepiskopat, gudamakt=präster; (3) D dygder=diakoner, ärkeänglar=underdiakoner, änglar=läsare. The Book of the Bee, ed. Yohannan, s. 57

biskopar till ett säte.³⁵ Papa blev upprörd och vägrade att underordna sig mötets auktoritet. Biskop Miles av Teheran, född zoroastrian, som satt som ordförande, satte Evangeliet i fokus och sade: "Ifall du inte vill bli dömd av en människa, bli dömd av vår Herres evangelium som lyder: "Han som är er ledare, låt honom bli en tjänare." Papa kunde inte svara; han var ursinnig och slog en hand över bibeln och utbrast: "Så tala, evangelium. Tala! Varför är du tyst vid denna orättvisa." De församlade blev chockerade vid detta vanhelgande; Miles sprang och tog evangeliet, kysste det and lade det över sina ögon, men den åldrade Papas vrede överväldigade honom sedan och han blev paralyserad,³⁶ vilket togs som ett straff från himlen. Fördömmelsen följde omedelbart av naturliga skäl och biskopen³⁷ avsattes; hans ärkediakon, Shimun Bar Sabba'i, vigdes i sitt rum.

6

Shapurs omfattande förföljelser (339-379)

Kristendomen hade redan ökat sitt inflytande långt österut. År 334 installerades biskopar i Tus respektive Mashad och Barsabha blev biskop av Merv i Khurasan i femton år. Men missionen avbröts av Shapurs fruktansvärda förföljelse, som började 339 och varade i fyrtio år.³⁸

Så länge det romerska imperiet var hedniskt tolererades den persiska kyrkan, med kristnandet av kejsaren själv och hans imperium, förändrades saker och ting. Zoroastrianerna betraktade de kristna i Persien som politiskt misstänkta personer och som sympatisörer med sina trosfränder i Rom. Misstron blev deras dödsdom.

När således Shapur återvände från kriget mot romarna var han sårad efter sitt förödmjukande nederlag och vände sig ursinnigt mot de kristna och förklarade att: "vi ska åtminstone se till att dessa sympatisörer till Rom ska få betala".

Ett påbud utfärdades. Det krävde att de kristna skulle betala orimliga skatter, för att bidra till kostnaderna för kriget, som de inte deltog i. Katolikos Mar Shimun beordrades också

³⁵ Mari, s. 7. Assemani, s. 49ff. Wigram, s. 52.

³⁶ *Acta de S. Miles, M.O.*, s. 72. Bedjan, s. 266. Assemani, s. 49ff. Wigram, s. 52.

³⁷ *Acta de S. Miles, M.O.*, s. 72. Wigram, s. 53.

³⁸ Assemani, s. 16

indrivning av den typen av skatt. Han vägrade att lyda denna order,³⁹ dels för att hans folk var fattigt, dels för att indrivning av skatter inte ingick i en biskops arbetsuppgifter. I anslutning till detta var det lätt att utropa: "han är en förrädare och vill göra uppror". Ett andra påbud utfärdades, som beordrade att prästerna skulle arresteras och dödas samt att alla kristna kyrkor skulle förstöras. Slutligen utfärdades ännu ett påbud, som beordrade att alla kristna skulle fängslas och avrättas. Förföljelsen höll således på i fyrtio år, då män ur alla samhällsklasser led martyrdöden, bland dem kungens officerare som hade konverterat till kristendomen.

Påbudet innehöll följande anklagelser: "De kristna lär människor att tjäna endast en Gud och inte att tillbe solen eller elden, att smutsa ner vattnet när de tvättar sig, att avhålla sig från äktenskap och barnalstring samt att vägra gå med i kriget på kungens sida. De saknar skrupler när det gäller att slakta och äta djur. De begraver sina döda i marken och tillerkänna ljusets respektive mörkets ursprung, ormar och andra kräldjur till en god Gud."

Shapur erbjöd både Mar Shimun och hans folk frihet ifall han gick med på att tillbe solen en enda gång. Ifall han vägrade var ordern om avrättning given. Skaran runt Mar Shimun, fem biskopar och omkring etthundra präster, samlades för att lyssna på hans sista ord och för att få hans högtidliga välsignelse. "Må vår Herres kors skydda Jesus folk. Må Guds frid vara med hans tjänare och lämna era hjärtan i tron på Kristus, i motgång och medgång, i liv och död, nu och för alltid."⁴⁰

Vittnesmålet ägde rum på Långfredagens morgon, år 339, utanför Karka av Lapat eller Susa. Där började också förföljelsen i denna omgång, men den spreds till de flesta av kungadömet kristna centrum.

Wigram säger att: "Asketerna var i lika hög grad föremål för förföljelse som prästerskapet; zoroastrianerna betraktade ett liv i celibat med fasa. Nunnor erbjöds ofta att leva ifall de gick med på att gifta sig. Martha erbjöds, som i många andra fall, frihet av en zoroastrisk präst ifall hon accepterade att gifta sig. Hon förklarade att hon beklagade att hon var trolovad med Jesus. Hon var road av prästens förvirring, som ställde frågor om den presumtiva brudgummens familj och by och förklarade att han skulle skicka efter honom.

³⁹ Assemani, M.O., s. 20. Labourt, s. 46. Wigram, s. 63.

⁴⁰ Bedjan, s. 154. Assemani, s. 612. Wigram, s. 63.

Senare hängav sig den orädda flickan åt en liknande diskussion med bödeln. Martyrerna var nöjda vid schavotten, för de skulle återvända hem.

”I det Seleukidiska riket tog adelsdamen Yazdun-doch hand om 120 bekännare under deras fångenskap. Hon avslöjade för dem det faktum att dagen för deras ’frigivning’ hade kommit; detta skedde genom den sista gåvan, en vit dräkt som hon gjorde till var och en, och bönen som de skulle hålla för henne inför tronen. Martyrernas kroppar hade i regel överlämnats till deras vänner och kvinnan hade tillåtelse att fullgöra sin gudfruktiga uppgift vid begravningen av kropparna i detta stora martyrium.

”Vid ett tillfälle vände sig vännerna till en martyr, som hade burit en av magernas dräkter, till fångvaktarna och sade att: ’guvernören har beordrat oss att leta efter James kvarlevor, ifall ni inte säljer dem till de kristna’, så de förde bort kroppen och begravde den i ett magnifikt martyrium.

”Vid ett annat tillfälle, när man förvägrades begrava kroppar och de lämnades vid vägkanten. Känslor av panik spreds bland magerna och triumfen bland de kristna, av ett mystiskt ljus som svävade ovanför kropparna. Det var naturligtvis någon form av fosforescens, men betraktades allmänt som ett bevis på att dessa män var gudfruktiga män som hade dödats; kropparna fick en hedervärd begravning.”

Ända fram till slutet av sitt liv fortsatte Shapur obevekligt sina förföljelser. Det är bara naturligt att, medan förföljelsen fortsätter, kryper en bitter och stött anda in i de lidandes sinne. Detta får uttryck i talesätt som: ”Din förbannade kung” eller ”Jag kommer inte att tillbe eld, men du kommer en dag att brinna i den i evighet”. Man kommer att ångra dessa talesätt, men man ställer sig inte undrande till att en generation av lidande har givit upphov till dem. En ursinnig man har en tendens att vara ouppmärksam.

Under 40 år av förföljelser känner man till namnen på omkring 16 000 kristna som fick lida martyrdöden. Det finns ett oerhört stort antal oregistrerade lidande människor, men de mest ihärdiga förföljelserna utstod man med liknöjdhet. Själen var alltid redo, men kroppen var svag.

Den långlivade Shapur dog till slut, den 19 augusti, 379 e. Kr, efter en 70 år lång

regeringstid; han förtvivlade om att han inte lyckades krossa kristendomen⁴¹ Förföljelsen praktiskt taget dog med honom. Stormens värsta del var över och kyrkan, som hade utstått en sådan stor prövning, fick vila ett tag, fylla på sina energidepåer och bygga upp sina organisationer på nytt.

Liksom krig, svält eller någon annan katastrof gjorde inte förföljelsen någon riktig varaktig skada; så snart som det yttre trycket försvann återupptog man arbetet. Underkastelsen visavi försynens dekret, även då de inte var av godo, har alltid varit grundläggande för orientalerna.

”Förföljelser med explosivt våld drev kristna från deras ursprungliga hem, till Orientens gränser. Kyrkan hade splittrats så den var utspridd; man kunde finna dess fragment i Afrika, Arabien, Persien, Indien och Kina. Förföljelser blev således föräldern till de första kristna missionerna – och vilket föräldrarskap! Från personen som åt kom ett villebråd!”

Martyrerna var orubbliga när de stod öga mot öga med döden och vägrade att, i sin syn på livet, utgå från den konkreta situation de befann sig i. När Anaxarchus utsattes för dödliga slag skrek han: ”Fortsätt att slå på Anaxarchus; inga slag drabbar Anaxarchus själva”. Det var tveklöst en lärjunge med ett vidare perspektiv. De första kristna i Östern som drömde om framtiden vägrade att, å sina själars vägnar, uppskatta det ytliga och tillfälliga i livet då det erbjuder sådan rikedom och glädje. De övertygade sig om det goda syftet hos något som verkade innebära ren grymhet och lyckades utstå alla typer av grymhet. De var villiga att offra och offras till Kristus.

De befann sig i krig, men de ägde något fängslande. Deras komfort var inte av det slag man upplever från en stoppning. Den kom från den mest imponerande andliga energi. Den är, i en sådan värld, med säkerhet värd att undersöka lite närmare.

7

Omorganiseringen av den persiska kyrkan (379-399)

⁴¹ Tabari, ed. Noldeke, s. 410f, n. 1.

Denna långa period av förföljelse hade lämnat den persiska kyrkan i det mest splittrade och desorganiserade tillstånd man kan tänka sig – och nästan utan ett prästerskap.

Ett stort antal präster vigdes. Biskop Tamuza uppmanade de unga att gifta sig och gottgöra förlusten. Detta erfor man även i vissa delar av Armenien efter massakern 1896; med tanke på omständigheterna var rådet sunt och framgångsrikt. Då man rekommenderade sådana äktenskap, var biskopar tvungna att förebygga incestuösa förbund som byggde på magernas inflytande och som, till följd av kristendomens inflytande, tillhörde det förflutna.

8

Kyrkan under Yazdigirds styre (399-420)

Under den inledande fasen av Yazdigirds styre stod han på de kristnas sida. Mager överöste honom med epitet som "Apostat", "Den gudlöse", "Magernas förföljare" och "Romarnas och de kristnas vän". Trots allt motstånd fortsatte han att favorisera sina kristna undersåtar.

När Yazdigird blev sjuk och de zoroastriska doktorerna inte kunde bota honom skickade han efter en kunnig läkare, genom ett bud till Roms kejsare. Kejsaren skickade Marutha av Meipherqat, som var både biskop och läkare.⁴²

Yazdigird visade sådan vördnad för Marutha att magerna började frukta att deras kung – som inte var någon sträng zoroastrian - hade konverterat. De planerade olika sätt att förhindra det och bevisa för kungen att elden reagerade negativt över hans attityd gentemot de kristna. När Yazdigird var på en av gudstjänsterna i eldtemplet, hördes en röst ifrån eldens mitt:⁴³ "Gör dig av med apostaten" Yazdigird blev ganska rädd och skyndade bort ifrån templet; han funderade på att göra sig av med Marutha, men han försäkrade Yazdigird att det hela var en bluff. Marutha rådde honom att leta på golvet nästa gång han hörde rösten, vilket han gjorde. Han lyckades hitta en man som gömde sig på golvet under eldslågorna och försökte ge ifrån sig övernaturliga meddelanden. Många zoroastrianer

⁴² Assemani, s. 366. Förlusten av läkarna, i samband med massakern i Persien, var smärtsam för fienderna, likt mannen som sågar av grenen som han satt på. I sin okunskap och frenetiska blodtörst tog de död på de vars liv var ovärderligt för deras egen existens och samfundet. De kristna läkarnas inlytande i Östern kan jämföras med de äldres mirakel.

⁴³ Hist. Eccles., s. 9. Wigram, s 88f. Labourt, s. 89f.

dödades och Marutha fick ett högt anseende.

9

Yazdigirds förföljelser

Efter att martyrskapet hade upphört ett tag gjorde en del kristna kraftfulla ansträngningar att fritt predika Evangeliet. Deras insatser kröntes med att ett stort antal zoroastrianer omvändes. Många statliga tjänstemän⁴⁴ på höga positioner och medlemmar av persiska adelsfamiljer hade tagit till sig kristendomen. Magerna blev oroliga och började snart försöka hejda denna omfattande konvertering med drastiska medel.

Kungen var verkligen rörd av sakernas tillstånd; dittills hade han skyddat de kristna från fiendens attacker, men nu var han tvungen att lämna plats för de krav som ställdes av den stora gruppen mager. Förutom apostasin ledde envisheten, som en del kristna gav uttryck för när de utövade sina rättigheter, till att kungen återgick till sitt löfte att beskydda dem. Detta kan illustreras av följande:

”...Narsai⁴⁵ av Beth Razqayi eller Teheran var vän till en präst vid namn Sapor. Denne präst hade omvänt en adelsman, vars namn var Aderperwa, som lät bygga en kyrka till Sapor och gav honom en överlåtelsehandling för att kyrkan skulle bli Saptors lagliga egendom. Fallet togs upp inför kungen. Yazdigird tillät Aderbozi, en zoroastrisk präst, att använda sådana medel som enligt hans tycke vore effektiva för att vinna tillbaka de zoroastriska adelsmän som hade konverterat till kristendomen. Han lyckades att se till att Aderperwa konverterades för andra gången; Aderperwa efterfrågade en restaurering av kyrkan i zoroastrisk anda. Sapor flydde på Narsais inrådan medan den zoroastriaske prästen tog över byggnaden och gjorde om den till ett eldtempel. Kort därefter steg Narsai in i kyrkan, ovetande om prästen övertagande av kyrkan och förvånad över att finna den heliga elden brinna i den. Han släckte elden; det var en vanhelgande handling som ledde till att han blev slagen, arresterad och förd till de zoroastriska prästerna i det Seleukidiska riket för rättegång. De var angelägna om att släppa fången ifall han bara tände elden på nytt. Narsai förklarade att han inte kunde göra det och avböjde möjligheten att köpa sig fri. Denna

⁴⁴ Assemani, *Martyr, Orient.*, s. 234. Bedjan, s. 253-262.

⁴⁵ Hoffman, *Auszüge*, s. 36. Bedjan, s. 170-181. Labourt, s. 115.

handling, som vittnade om apostasi, ledde till att han fängslades. I en andra rättegång bestämde man att han skulle samla in eld ifrån 365 platser, som skulle tas med till templet. Han vägrade även att göra detta, vilket medförde att han avrättades. Bödeln var en kristen renegat, som tvekade att göra vad han skulle tills martyren befallde honom att 'slå', då han inte ville ta ansvar för avrättningen.

10

Bahrams förföljelser

År 420 avled Yazdigird efter att en häst hade sparkat honom, antagligen i Khurasan,⁴⁶ och hans son Bahram V,⁴⁷ efterträdde honom, och fortsatte den fruktansvärda förföljelsen med stor grymhet och tortyrartade avrättningar. De kristna visade dock prov på det sanna och mest gudomliga mod.

En hög ämbetsmän vid den persiska domstolen, som kallades S:t James "den lemlästade"⁴⁸, förnekade sin kristna tro för att blidka kungen. När han återvände hem vägrade hans mor och fru att kännas vid honom och vände sig bort ifrån honom i avsky. James insåg med smärta att han handlade ambivalent. "Ifall min mor och min fru behandlar mig på det här sättet, så måste det bli ännu värre när jag hamnar inför den högste domaren", sade han. Han presenterade sig på nytt inför domaren och förklarade att hans förnekelse var ogiltig och att han var kristen. Bödlarna högg av hans lemmar en efter en, på den rasande monarkens order, därav hans epitet "den lemlästade". Ett liknande fall berörde Piruz av Beth Lapat och ägde rum i september samma år. Förföljelsen varade i fyra år och var lika grym som någon som denna kyrka har tvingats ställas inför.

11

Patriarken Dadisho och hans möte (421-456)

De ständiga motgångarna hade ett fördärvligt inflytande på den persiska kyrkan. När

⁴⁶ Tabari, s. 71, n. 1.

⁴⁷ Tabari, s. 90, n. 1.

⁴⁸ Labourt, s. 112.

förföljelsen hade lämnat den i spillror var det mycket betydelsefullt att ur dessa återskapa en självständig och självstyrande kyrka. Således sammankallades ett möte i den arabiska staden Markabta av Tayyayi,⁴⁹. 36 biskopar närvarade, anförda av sina ärkebiskopar. Flera av översteprästerna kom från Merv, Herat, Isfahan och Oman.

Detaljerna i förhandlingarna är alltför många för att nämnas här. Mötet avslutades med ett otvetydigt tillkännagivande av den persiska kyrkans autonomi och dess definitiva självständighet gentemot sina "västerländska fäder".⁵⁰ Detta ledde till en oförsonlig schism mellan kyrkorna i väst och öst.

Mötets beslut är fullständigt motiverat av följande skäl. I nästan tvåhundra år hade de kontinuerligt befunnit sig i skuggan av olika förföljelser och dessa separerades aldrig från känslan att: "Rom är kristet, därmed kan ingen kristen i Persien vara lojal". Införandet av västerländsk civilisation i Östern innebar alltid förföljelser. Ett persiskt krig mot Rom och förföljelse av de kristna i Persien hade i allmänhet gått hand i hand. Det gjorde liten skillnad för de förföljda, vad som orsakade vad. Det är sant att romarna vid några tillfällen var på väg att sätta stopp för förföljelserna i Persien med vapenmakt, men denna metod provocerade alltid den persiska staten till fler våldshandlingar.⁵¹ De kristna i Persien fick nog av lidandet och slutligen frigjorde de sig ifrån den västerländska kyrkan; de visade att de inte längre hade några band till de kristna romarna och inte behövde förföljas alls.

Kejsaren och Shahinshah var osams. I och med att separationen ägde rum gjorde de kristna i Persien slut på djupt rotade fördomar som var kostsamma för deras trosfränder. Denna självständighetsanda rymde fröet till den beklagansvärda delningen, som kopplades till den ständiga kristologiska kontrovers mellan Cyril och Nestorius, samt mellan dyofysiter och monofysiter, vilket blev mycket kostsamt.

12

⁴⁹ *Synodicon Orientale*, s. 676.

⁵⁰ *Synodicon Orientale*, s. 51-296.

⁵¹ En illustration av detta framgår exempelvis av det faktum att sympatin ifrån de europeiska eller västerländska staterna med Österns kristna föranledde, alternativt var en bidragande orsak till de massakrer som pågår i Persien och Turkiet.

Den nestorianska kyrkans triumf

Den nya staten gav upphov till nya åtgärder. Barsoma,⁵² den store förespråkaren för nestorianismen och särskilt favoriserad av kung Piroz, blev ärkebiskop av Nisibin, kyrkans tredje biskopssäte. Han höll ett möte i Beth Lapat år 484, och gav ut en trosbekännelse. Han pådyvlade biskoparna ett kyrkligt påbud som tillät att biskopar gifte sig.⁵³ Slutligen gav stängningen av den kända skolan i Edessa efter order från Zeno - kejsare år 489⁵⁴ -

Barsoma ett utmärkt tillfälle att utföra ett mycket betydelsefullt arbete för Österns kyrka. Han uppförde en stor skola i Nisibin⁵⁵, som skulle förse kyrkan med patriarker och biskopar för framtida generationer och bli en kanal för överföringen av Österns kultur till det medeltida Europa. Till följd av dessa åtgärder spreds "nestorianismen" över hela Persien och därefter fick nestorianernas bakgrund ingå i Persiens historia. Kyrkan växte för övrigt ovanligt snabbt i hela Östern, där 66 biskopsstift redan hade etablerats, bland annat i Registan, Teheran, Isfahan, Herat, Merv och Khurasan.

Denna period av fred för kyrkans del varade dock inte särskilt länge. Exempelvis Thom Yazdigird II förföljde ursinnigt både syrianer och armenier. Den 24 augusti 446 ägde en större massaker rum. 153 000 präster och tio biskopar, ärkebiskopen John av Karka d'Beth Sluk, torterades till död på en kulle utanför staden Karka. Enligt den lokala traditionen hävdas det fortfarande att den röda gruset i en liten kulle fick sin färg av martyrernas blod och det martyrium som byggdes över kropparna finns kvar än idag.⁵⁶ Bland martyrerna fanns nästa dag, den 25 augusti, kvinnan Shirin och hennes två söner.⁵⁷ När Yazdigird lät utföra massakern blev han rörd av de kristnas modiga attityd vid tiden för deras martyrskap, vilket han tillskrev deras gudstro. Han erkände Jesus Kristus och "döptes i sitt eget blod", den 25 september 446. Minnesmonumentet, som kallas Thom Yazdigird eller Tamasgird, står fortfarande där. Efter förföljelserna påbjöds att man skulle hålla en högtidlig, årlig minneshögtid för de som omkom där och de kristna som bor där samlas årligen, närmare bestämt den 25 september, för att hedra minnet av den händelsen.⁵⁸

⁵² Assemani, s. 351 och s. 393.

⁵³ Labourt, s. 135.

⁵⁴ Labourt, s. 140.

⁵⁵ Labourt, s. 141. Moore, *The Theological School at Nisibis*.

⁵⁶ Bedjan, s. 510-531. Wigram, s. 138. Labourt, s. 127.

⁵⁷ Wigram, s. 139. Labourt, s. 127.

⁵⁸ Bedjan, s. 531. Mashikha Zkha, s. 147.

Detaljerna beträffande dessa förföljelser, liksom de som inträffade i Armenien, är av stort intresse. De har nedtecknats av Sozomen, Theodoret, Socrates och Elisha och har blivit en del av kyrkohistorien.

13

Patriarken Mar Abha, Anushirwan och andra kungar som har stöttat kristendomen

Den store Mar Abha föddes i en zoroastrisk familj. Det var en mångsidig och talangfull man som hade skolning i grekiska och syriska och var sekreterare i provinsen Beth Aramayi. Hans konvertering till kristendomen berodde på omständigheter som var fullständigt oförutsägbara.

Vid ett tillfälle beordrade Mar Abha att en munk vid namn Joseph skulle ge sig iväg och hans bagage förflyttades. De försökte att korsa floden och två gånger drevs båten bakåt av kraften från en stormvind, som inte avtog förrän Joseph tilläts att åka med färjan. Mar Abha bad Joseph om förlåtelse. Den senare svarare: "En av Jesus Kristus lärjungar måste skydda sig mot all illvilja". Mar Abha slogs av denna vänliga själ och beslöt sig för att bli kristen. Trots att hans överordnade visade honom sitt stöd i form av angelägna och enträgna böner, övergav han sin officiella karriär och lät sig döpas.⁵⁹ Han började studera vid högskolan i Nisibin och tillbringade en del tid med förberedande studier;⁶⁰ han utmärkte sig som en framstående forskare.

Han var medveten om att hans invigning som patriark, som ägde rum ungefär år 540, skulle visa att han tidigare var zoroastrian som hade konverterats. Han insåg att han skulle utsättas för bitter förföljelse och förmodligen skulle det kosta honom livet, men han brydde sig inte om denna fara och engagerades omedelbart i att organisera och reformera arbetet.⁶¹ Detta väckte de zoroastriska prästernas avundsjuka, vilket ledde till att han arresterades och anklagades för att vara apostat, vars straff var döden.

Chosroes I eller Anushirwan hörde talas om fallet och kallade på patriarken för att få reda

⁵⁹ Mari, s. 43. 'Amr, s. 23. Labourt, s. 164. Wigram, s. 184. Assemani, s. 75.

⁶⁰ Assemani, s. 93.

⁶¹ Wigram, s. 191.

på mer om saken. ”Jag är kristen”, sade han. ”Jag predikar min egen tro och jag vill att alla ska ansluta sig till den, men det ska ske av fri vilja och inte av tvång.” ”Och, ifall du skulle höra honom, Ers Höghet, skulle du ansluta dig till oss och vi skulle välkomna dig”, skrek en röst från folkmassan. Det var en kristen i kungens tjänst. De ursinniga zoroastriska prästerna krävde dock att mannen skulle dö.

Kungen ville inte förlora en bra tjänare och skickade iväg honom för att göra affärer. Han hade hamnat i svårigheter på grund av patriarken; Anushirwan ville inte fördöma honom, dels för att han hyste respekt för hans ädla karaktär, dels för att de kristna var tillräckligt mäktiga för att skapa problem om man kränkte dem. Å andra sidan, ville han inte heller förolämpa de zoroastriska prästerna och deras etablerade hierarki, eftersom de i detta fall hade lagen på sin sida.

Vid ett tillfälle sade kungen till honom, rakt ut, att som avfalling skulle han få dödsstraff. ”Men du ska släppas fri ifall du inte övertalar fler att konvertera, erkänner de som har gift sig på magernas vis och tillåter ditt folk att äta av magernas offer.” Patriarken kunde inte acceptera dessa villkor; kungen blev upprörd över hans inställning och lät fängsla honom för en tid och bannlyste honom sedan till Azerbajdzjan⁶². Patriarken lyckade dock fly och återvända till sitt arbete.

Under hösten 551 skickade Anushirwan patriarken till det oroliga området Khuzistan, för att varna de kristna där att inte avsluta upproret som hans son Nushizad hade påbörjat mot honom. Mar Abha var utsliten av sitt slitsamma liv och insjuknade när han skulle återvända till det Seleukidiska riket; kungen skickade sin egen doktor för att vårda honom men de påfrestningar han hade gått igenom och tiden i fängelse hade gjort sitt och den store Mar Abha (eller M A den store) dog den 29 februari 552.

Under Anushirwans tid vid makten inträffade en intressant incident. ”Hans drottning var en vacker kristen dam, som inte genom övertalning kunde förmås att ge upp sin tro. Bröstarvingen Nushizad var genuint kristen och hade insupit tron av sin mor.⁶³ Hans kärlek till kristendomen och förakt för magernas tro provocerade hans far, som såg till att han hamnade i fängelse. Efter sin fars död flydde och revolterade Nushizad. Han slogs ihjäl i

⁶² Wigram, s. 203. Assemani, s. 408.

⁶³ Wigram, s. 207.

strid; hans sista önskan var att hans kropp skulle skickas till hans mor, så att han skulle få en kristen begravning.”

Cosmas,⁶⁴ som var en kristen köpman och handelsresande (och skrev omkring 535) sade att: ”Varken baktrierna, hunnerna, perserna, de persiska armenierna, elamiterna eller någon i hela Persien vet hur många kyrkor och biskopar det finns; den kristna befolkningen är väldigt stor.”

Under detta sekel har kristendomen fortplantat sig till så många hörn av Östern att de nestorianska patriarkerna skickade ärkebiskoparna ändå till Kina, vilket antyder att det finns biskopar, präster och kyrkor och att kristendomen hade etablerats där sedan en lång tid tillbaka.

14

Det nestorianska monumentet i Kina

Det kända nestorianska monumentet⁶⁵ i marmor är ett kulturminnesmärke, vars äkthet inte kan frågasättas. Det upptäcktes i Sianfu i Kina på 600-talet och innehåller den äldsta kristna inskriptionen som hittills har påträffats i Ostasien. Monumentet är hittills det enda kända spår i Kina som vittnar om den framgångsrika, kristna missionen en gång i tiden. De 67 nestorianska missionärer, vars namn och arbete har bevarats på detta monument, var med största säkerhet bosatta i någon del av Kina långt tidigare än det datum som framgår av stenen. Skälet är att silkesmaskens ägg fördes från Kina till Konstantinopel 551 e. Kr. av nestorianska munkar. Monumentet uppfördes under Kienchungs andra år under Tangdynastin (781 e. Kr.), den sjunde dagen den första månaden (en söndag), under den nestorianske patriarken Khnanisho. Så talar detta tysta vittne om det plikttrogna arbetet hos den nestorianska grenen av kyrkan, under dess första tid.

⁶⁴ Cosmas Indicopleustes, *Topographia Christiana*, s. 92. Gibbon, kapitel 18, n. 116. Mosheim, *Hist. Tart. Eccles.*, s. 8f. Layard, s. 205. Assemani, s. 235-253.

⁶⁵ Layard, s. 205. D’Herbelot, *Bibl. Orientale*, s. 256f och 538-552. Arnold, *Preaching of Islam*, s. 246. Mosheim, s. 239. Gibbon, kap. 18, Legge, *Nestorian Monument*, s. 50. En exakt kopia av monumentet har utförts av den modige dr. Frits Holm från Danmark. Den står för närvarande i the Metropolitan Museum of Art i New York. Han gjorde ett smakfullt arbete som lågmält vittnar om de glömda insatserna av de nestorianska missionärerna i Fjärran Östern.

Mosheim⁶⁶ skriver att: "Efter att nestorianerna hade fått fast bostad i Persien och etablerat sina ledare i det Seleukidiska riket, på 400-talet, blev de framgångsrika eftersom de ansträngde sig att sprida sina doktriner i länderna utanför Romarriket."

Att döma av tillförlitliga dokument, som fortfarande existerar, fanns det ett antal samfund i Persien, Indien, Armenien, Arabien, Syrien och några andra länder, under den jurisdiktion som var kopplad till patriarken i det Seleukidiska riket.

Hurmizd IV, som efterträdde Anushirwan (583-591), var en ledare som stod på de kristnas sida. Det sägs att magern försökte att hetsa honom till att förfölja de kristna, eftersom de betraktades som ett hot mot tronen. "Min tron står på fyra ben, inte två", sade kungen. "På det judiska och kristna, liksom det zoroastriska". Därmed var den diskussionen avslutad.⁶⁷

15

Valet av Sabhrisho (596-604)⁶⁸

Sabhrisho ifrån Priz-Abad i Beth Garmai, som senare blev biskop av Lashom, valdes till patriark den 19 april 596. Chosroes II eller Khusrau Parwiz föredrog Sabhrisho framför fem andra personer som valkommittén presenterades för honom. Shirin eller Mary, som enligt romarna var fru till Chosroes och en hängiven kristen, upphöjs i persisk poesi för sin skönhet och olika prestationer; hon vördade Sabhrisho så högt det var möjligt.⁶⁹ Chosroes själv var van vid att fråga efter hans böner och kejsaren Maurice skickade vid ett tillfälle en relik till Sabhrisho - ett stycke av det riktiga korset - och frågade ifall han kunde skicka hans munkkåpa i utbyte.⁷⁰

Khusrau vördade Sabhrisho. Under sin kampanj mot Bahram, hade han nämligen sett sin häst⁷¹ i en dröm, som leddes av en gammal man. När han berättade om drömmen för Shirin,

⁶⁶ Mosheim, s. 199ff. Tabari, s. 28.

⁶⁷ Wigram, s. 214.

⁶⁸ Assemani, s. 441-449.

⁶⁹ Assemani, s. 412.

⁷⁰ Assemani, s. 444.

⁷¹ Khusrau Parwiz hade en häst som hette Shabdiz som var gränslöst vacker och intelligent. Kungen älskade

hävdade hon att mannen måste vara Sabhrisho. Chosroes sägs verkligen ha känt igen gestalten i sin dröm när han mötte biskopen, och via dessa olika influenser stod Chosroes på kristendomens sida. Dess turkiska legotrupper hade kors tatuerade på sina bröst som en amulett mot pesten.

Vid slutet av 500-talet var den nestorianska kyrkan välorganiserad. Dess patriark var en av statens stora dignitärer, som uppenbarligen stod under de zoroastriska prästerna⁷², och var därmed en mycket betydelsefull person. Utanför den krets där magerna utövade sitt inflytande, i Herat och Khurasan, visades kristendomen upp som en växande kraft som hade potential att vinna över turker och mongoler.

Den risk som zoroastrianer tog när de blev kristna var i princip borta. Vid ett tillfälle fick kung Hurmizd IV höra om konverteringen av en adelsman. Kungen yttrade bara: "Tja, låt honom komma till helvetet, ifall han föredrar det."⁷³

Yazdigird III var en 15-årig yngling med uppenbart dålig karaktär. År 632 blev han den siste i ättelinjen av sassanidiska kungar, vars imperium splittrades av den arabiska invasionen.

Shabdiz så mycket att han lovade att slå ihjäl den man som skulle komma med budskapet om hans död. När Shabdiz dog bad hästens ägare Bahlabad (Rudagi) att kungen skulle få kännedom om händelsen i en sång. Parwiz lyssnade till det gudomliga innehållet och snyftade: "Ve dig! Shabdiz är död!" "Det är kungen som säger det", svarade trubaduren som flydde undan dödshotet och såg till att kungens ed inte fick någon verkan. Berättelsen framfördes av den arabiska poeten Khalid b. Fayyad, som levde lite mer än hundra år efter Khusrau Parwiz. Den lyder enligt följande:

"Han hade ingått en ed mycket högstämt och bindande
Den skulle inte upplösas. Han hade svurit över eldens lågor
Att den som först sade att: 'Shabdiz har dött'
Skulle dö på korset i hemska plågor.
Tills en morgon hästen kastades till marken och dog
Som ingen häst sedan människan världen intog.

Fyra strängar begrät honom, medan barden upptände
Medlidande och passion hos magin
i hans vänstra hand, medan strängarna vibrerade
och sjöng en klagande persisk sorgesång,
tills kungen utropade: 'Min häst Shabdiz är död!'
'Det är kungen som säger det', sade de.
'Du säger det.'
Inledning till Browns *Literary History of Persien*.

⁷² En zoroastrisk, högt uppsatt präst har titeln "Mobed Mobedan" i den engelska versionen, övers. anm.

⁷³ Wigram, s. 231.

Yazdigird förråddes och slogs ihjäl och sassanidernas dynasti föll. Deras välde hade då varat i över fyrahundra år, mellan 226 och 651 e. Kr. Samma år som dynastin upphörde ersatte islam den zoroastriska tron som Persiens statsreligion.

16

Andra vägar för att sprida kristendomen

De tre mest betydelsefulla faktorerna i spridningen av kristendomen i dessa avlägsna trakter i Östern var slaveri, handel och klosterväsendet.⁷⁴ Slavar blev inte sällan kristna fångar. När de fördes bort *en masse* från det kristna imperiet – vilket inträffade ibland under de sassanidiska kungarna – tog de deras kyrkliga ledare med sig. Detta illustreras av den babyloniska fångenskapen (av judar).

Handel var på den tiden mer än idag Evangeliets tjänare. Prästerskapet brukade följa med köpmännen för att de skulle förse dem med kyrkliga ceremonier. Biskopsstift skulle också grundas. ”Varifrån får Al-Asha sina kristna idéer”, frågar en arabisk poet. ”Från vinhandlare från Hira, som han har köpt sitt vin ifrån; de förde dem till honom”.⁷⁵ Kommersiella och koloniserande företag etablerades för att tjäna missionernas sak.

Munkarnas huvudsakliga mål var ett liv i enskildhet och stillhet, som präglades av fastan, böner och studier – men asketer av båda könen fick flytta med sin sanna missionärsanda till egna samfund. Nunnorna var mycket ofta kvinnor som var hängivna ett liv av goda gärningar, men de hade enkla kläder och arbetade i sina egna hem.

Munkarna, som under de arabiska kalifernas tid vid makten inte hade obegränsad frihet att arbeta bland muhammedanerna, åstadkom mycket i sitt arbete för hedningarna i de mest obildade områdena i Östern. I många fall tvingades nästan patriarkerna, biskoparna och prästerna ut från sina celler och prästvigdes nästan med tvång. I vissa fall lämnade de sina arbeten och återvände till sina kloster.

Isaac av Nineveh var nästan mot sin vilja vigd till biskop av Nineveh år 660. Kort efteråt

⁷⁴ Thomas av Marga, s. 506. Barhebraeus, *Ecc. Chron.*, s. 125.

⁷⁵ Wellhausen, *Skizzen und Vorarbeiten*, s. 200.

anförde två tvistande parter klagomål till him. En av dem begärde omedelbar betalning av skulden som den andre var skyldig honom. Den andre erkände att han hade en skuld, men ville få tid på sig att betala tillbaka den. "Evangeliet säger om honom som tar dina saker, att fråga inte igen", sade biskopen. "Låt Evangeliet vara nu", sade borgenären. "Ifall Evangeliet inte åtlyds, vad gör jag i så fall här", sade Mar Isaac. Han insåg att hans biskopämbete var oförenligt med hans ensliga tillvaro, så han lämnade ämbetet och drog sig tillbaka till öknen Skete, i Egypten, där han skrev sina många verk om askes.⁷⁶

17

Islams ankomst

Islams uppgång utgjorde en epok i den nestorianska missionen. Traditionen är känd, att Muhammed fick sina kunskaper genom bibeln efter undervisning av den nestorianske munken⁷⁷ Sergius, som Muhammed uttryckte i koranen. Det skedde under den period då de nestorianska missionärerna utövade ett stort inflytande i Arabien.

Barhebraeus berättar för oss att en kristen prins av Nejran, som heter Sa'id,⁷⁸ som visade intresse för sina trosfränders räkning, hade drivit fram ett påbud från profeten Muhammed själv, där särskilda privilegier gavs till kyrkan och patriarken. I alla händelser befriades de kristna ifrån militärtjänst och prästerskapet undantogs ifrån skattskyldighet. Skatterna, som belastade både rika och fattiga, begränsades till tolv respektive fyra mynt.

Dokumentet bevarades till 1843, när det gick förlorat under Bedr Khan Beys massaker. När araberna invaderade Persien år 642, etablerade sin ledarställning över hela imperiet och spred sin religion över hela Asien, märkte de att den nestorianska kyrkan redan var mäktig i Östern. Den hade också ett vidsträckt inflytande i Arabien. Ett biskopssäte förlades till Cufa och patriarkatets säte förflyttades från Seleukia-Ktesifon till Bagdad, kalifernas nya huvudstad.

⁷⁶ Assemani, s. 444. Wigram, s. 136f. *Ishodnachs Book of Chastity*, Chabot (red).

⁷⁷ Sprenger, *Das Leben und die Lehre des Mohammeds*, s. 367, 380. ZDMG., s. 238, 557, 699 och 799. Buchari talar om en kristen som sade: "Muhammed vet ingenting annat än jag har skrivit till honom". Gottheil, *A Christian Bahira Legend*, s. 190, n. 1.

⁷⁸ Assemani, s. 94f. Layard, s. 207. Labourt, s. 244f. Barhebraeus, s. 115ff.

Nästan alla kristna förhöll sig neutrala, vilket var fördelaktigt för inkräktarna. Det är inte konstigt att de kristna inte hjälpte perserna mot sina motståndare. De var hårt ansatta sedan århundraden tillbaka av de våldsamma lagarna hos akemeniderna, seleukider, parter, sassanider och det bysantinska riket. De kristna hade fått nog av förföljelser och välkomnade arabernas ankomst⁷⁹. De kristna hoppades att få del av privilegierna i klosterlivet under deras tid vid makten.

18

Syrisk litteratur⁸⁰

Syrisk litteratur börjar med den mest framstående versionen av den heliga skrift, som kallas Pshitta, "den enkla" eller "tydliga versionen" - den syriska Vulgata, som tycks ha arbetats fram under 100-talet e. Kr.

"Alla assyriska kristna, vare sig de tillhör jakobiterna eller den romersk-katolska kyrkan, bidrar till att betrakta Pshittan som auktoritativ och använda den i sina offentliga arbeten".⁸¹ Det första stadiet i den syriska litteraturen har tyvärr gått förlorat. Det blomstrade framför allt under perioden mellan 300- och 900-talen och visade prov på underbara skrivartalanger med oerhört mycket intellektuell energi.

Den litteraturförteckning som den lärde Mar Abhidisho (Ebed Jesu) skrev så tidigt som 1298 e. Kr. innehåller namn på inte mindre än 150 författare, vars arbeten sträcker sig över nästan alla kunskapsområden och särskilt över det teologiska dito. Katalogen bekantar oss med åtminstone 20 personer som kommenterar hela eller delar av bibeln. Där finns många ritualister, polemiker, kaniker, kyrkohistoriker och profana historiker, mer än ett hundra poeter, ett flertal ordboks-författare och språklärda, logiker, författare med inriktning på naturfilosofi, metafysik, geografi och astronomi, förutom många lärda essäister i diverse ämnen. I de prisade skolorna i Edessa, Nisibin, Makhuza och Dorqoneh, undervisade man i grekiska, arabiska, retorik,⁸² poesi, aritmetik, geometri, musik, astronomi och medicin.

⁷⁹ Thomas av Marga, s. 156. Assemani, s. 128f. Barhebraeus, *Ecc. Chron.*, s. 474.

⁸⁰ Layard, s. 207ff. Mosheim, s. 215. Wright, *Syr. Lit.*, s. 2.

⁸¹ Westcott, *Canon of N.T.*, s. 219.

⁸² Assemani, s. 493.

Mar Ephraim (Ephrem Syrus), ”syrianernas profet”⁸³, tillhörde en av de mest produktiva och lästa författarna.⁸⁴ Han dog år 373 e. Kr. Hans verk har översatts till flera språk: grekiska, armeniska, koptiska, arabiska och etiopiska.

Assyrierna begränsade inte heller sina energiska hjälprnor till arbeten på det egna språket; de gjorde även undersökningar i det vidsträckta området för grekisk – kyrklig och världslig litteratur. Deras trägna flit har givit oss tämligen välskrivna, bevarade översättningar av många värdefulla arbeten av grekiska förfäder, som i annat fall hade saknats.

Nestorianerna var förmodligen framstående, förutom i grekiska, i de persiska och arabiska språken. ”Till en av deras meriter hör att de har fört vidare det antika Greklands kultur till araberna”. När araberna insåg att bildningen i Östern främst fanns hos nestorianerna, gav de dem framstående positioner som skattmästare, fysiker och skrivare. De översatte verk av grekiska filosofer och fysiker, som Aristoteles och Galen, till arabiska. Assemani radar upp en lång lista av översättare och personer som kommenterar Aristoteles verk.

Kalifen al-Mamun skickade lärda nestorianer till Syrien, Armenien och Egypten för att samla in manuskript och översätta dem. Någon undrade hur han kunde överlämna översättningen av böckerna till en kristen och han svarade att: ”Ifall jag betror honom med att vårda min kropp, där min själ och ande vilar, varför borde jag då inte anförtro honom sådant som varken berör vår eller hans tro?”⁸⁵ Han har ätit av mitt bröd och salt.”⁸⁶

⁸³ Assemani, s. 25f.

⁸⁴ Assemani, s. 61f. Wright, s. 33.

⁸⁵ Layard, s. 209.

⁸⁶ Ifall du tillåts besöka ett tält som tillhör en arabschejk, handlar mottagandet om skydd och trygghet. Ifall du intar mat vid hans bord, är du helgad, och hans ord är din säkerhet. Denna öknens beduin kommer att föra dig oantastad vidare från läger till läger, som om du tillhörde hans stam.

’Amr ibn el-As (som levde vid mitten av 600-talet) trädde inför ’Omar när den senare satt vid bordet, med benen i kors och sina följeslagare omkring sig med samma inställning. I skålen fanns det knappt tillräckligt med mat för en till av dem. ’Amr hälsade på kalifen, som också bugade sig och sade: ”’Amr ibn el-As!” ”Ja,” svarade han. Omar satte ena handen i skålen, fyllde den med *therid* och sträckte sig mot ’Amr och sade: ”Ta det här.” Så ’Amr satt ner och tog *therid* i sin vänstra hand och åt med den högra, medan hans följeslagare från Egypten tittade på. Så snart de hade kommit avsides sade ’Amrs följeslagare till honom: ”Vad var det ni gjorde?” ’Amr svarade: ”Han visste mycket väl att jag, som kommer från Egypten på det sätt jag gjorde, hade klarat mig utan den *therid* som han erbjöd mig. Men han ville pröva mig och ifall jag inte hade tagit emot den så skulle han sett till att jag råkade i svårigheter.” ”Ja, min familjemedlem, som jag litar på, som faktiskt åt av mitt bröd har lyft upp sin häl emot mig.” (Ps. xli., 9)

Mitt i natten bröt sig en rånare i Persien i skattkammaren hos guvernören i Sistan. Han rörde sig framåt och såg i mörkret någonting som glittrade längre bort, som om det vore en ädelsten. Han rörde det och förde det till sina läppar och upptäckte att det var salt. Han drog sig omedelbart tillbaka från kammaren, utan att ta med sig ett enda ting. Nästa morgon fick guvernören höra vad som hade hänt och lät publicera en förfrågan att den som hade gjort intrång i hans byggnader skulle komma till palatset och lovade honom

Mar Abhdisho har lämnat efter sig en arabisk översättning av den nestorianska trosbekännelsen. Den har en livskraftig och ren stil och en elegant form, så den förtjänar att rangordnas tillsammans med kompositionerna i de arabiska klassikerna, som hamnar högst upp när det gäller genialitet och berömmelse.

De kristna tolererades således när det gäller deras bildning och färdigheter, men de betraktades inte som religiösa jämlingar. De inskränkningar de levde under framgick av Omar bin Khattabs så kallade förordning eller konstitution från början av 600-talet. Den sägs enligt traditionen ha antagits av städernas kristna befolkning, som utsattes för muslimskt styre.

19

De kristna under arabiskt välde; Omars konstitution⁸⁷

”I Guds, den barmhärtiges, den medlidsammes namn! Detta är skrivet av de kristna från dessa städer till Omar ibn al-Khattab. När du närmade dig oss bad vi dig att skydda oss, våra familjer, trosfränder och ägodelar. Vi upprättade detta kontrakt med dig, att vi inte ska bygga några nya munkkloster, kyrka, celler eller eremitage i vår stad eller i dess närhet. Vi ska inte heller reparera några sådana byggnader som riskerar att förfalla till ruiner eller renovera de som må finnas i stadens muslimska kvarter. Vidare ska vi inte förvägra muslimerna tillträde till våra kyrkor varken dagtid eller nattetid. Vi ska öppna grindarna på vid gavel för förbipasserande och resenärer samt ta emot muslimska resenärer i våra hem och ge dem mat och husrum i tre nätter. Vi får inte ge skydd åt några spioner i våra kyrkor eller hus eller gömma någon fiende till muslimerna. Vi ska inte lära ut koranen till våra barn och vi ska inte göra någon stor sak av den kristna religionen eller uppmana någon att ta den till sitt hjärta. Vi ska inte heller förhindra någon av våra manliga släktingar att gå över till islam, ifall de vill göra det. Enligt kontraktet ska vi också hedra muslimerna och

fullständig immunitet för sin handling. Yacoub presenterade sig själv, som han hade blivit instruerad. När han fick frågan hur han kunde bryta sig in i skattkammaren och sedan dra sig tillbaka och lämna juveler och alla andra värdefulla saker orörda svarade han: ”Jag hade smakat på ditt salt och därmed blivit din vän och sederna för vänskap skulle inte tillåta att jag rånade dig på allt du ägde och hade.” ”Så jag äter palatsets salt” (Ezra iv., 14). Trumbull, *the Covenant of Salt*.

⁸⁷ Arnold, s. 52f. von Kremer, s. 102ff. Assemani, s. 57f.

inställa oss i våra församlingar när de vill delta. Vi får inte imitera deras kläder, vare sig det gäller mössa, turban, sandaler eller bena i håret. Vi ska inte använda oss av deras uttryckssätt när vi håller eller anta deras släktnamn. Vi får inte använda sadel när vi rider, bära svärd eller andra vapen eller inrista arabiska inskriptioner på våra ringar. Vi ska inte heller sälja vin. Vi ska raka våra pannor.

Vi ska hålla oss till vår egen klädstil, var vi än befinner oss. Vi ska bära bälten runt midjan. Vi ska inte sätta upp kors på våra kyrkor eller visa våra kors eller heliga böcker i muslimska kvarter eller på marknaderna. Vi ska sköta klockringningen i våra kyrkor på ett varsamt sätt. Vi ska inte hålla våra gudstjänster med alltför hög röst när någon muslim är närvarande. Vi ska inte bära grenar från palmer eller våra bilder i procession genom gatorna. När vi begraver andra kristna ska vi inte sjunga alltför högt eller bära tända ljus genom muslimernas kvarter eller deras marknader. Vi ska inte använda slavar som redan har varit i muslimsk ägo eller spionera in i deras hus. Vi ska inte heller slå någon muslim.

Allt detta lovar vi att efterleva, för vår egen och våra trosfränders del. I utbyte får vi beskydd ifrån er. Ifall vi kränker någon av överenskommelsens villkor går vi miste om ert beskydd och ni är fri att behandla oss som fiender och rebeller.

20

Kalifer med intresse för religiösa frågor

Araberna krävde att de kristna skulle utföra tjänster på det litterära och politiska området och en del kristna innehade inflytelserika tjänster hos kaliferna. Kaliferna tycktes också bli lite intresserade av kristendom när de upptäckte likheten mellan bibeln och koranen på vissa punkter. Vid ett tillfälle, när Gewergis (George) och Khnanisho, två biskopar och kandidater till den patriarkaliska sätet, besökte Mahdi, (guvernören i Bagdad) fick de genomgå en sorts undersökning. Mahdi frågade Gewergis, inför en stor församling, vilket trädslag som Moses käpp var gjord av, den han använde för att mana fram många mirakel och tecken. Gewergis svarade: "det nämns varken i Toran eller av profeterna." Mahdi vände sig emot Khnanisho, som sade: "den var gjord av ett mandelträd, för i fallet Dathan och Abiram, knoppades Arons käpp och gav mandlar." "Men vilka bevis stöder att Arons

käpp var densamma som Moses käpp”, frågade Mahdi. Khnanisho svarade: ”eftersom Moses sade till Aaron: ’Ta käppen.’” Mahdi kritiserade Gewergis och gillade Khnanisho, hans höga ålder och värdiga beteende. Gewergis tog illa upp och försökte därefter att fördöma Khnanisho.⁸⁸ Vi läser sedan att Khnanisho slängdes utför ett stup av sina fiender och blev en krympling resten av livet.⁸⁹

När patriarken blev sjuk föreskrev man blodavtappning. Abil Abbas av Tus, som inte kom överens med honom, sade att han var mycket bedrövd för hans skull och skickade sin tjänare för att åderlåta honom. Lansettens blad var försett med gift. Patriarkens hals svullnade och han dog efter tre dagars sjukdom, år 779.

Vid ett annat tillfälle frågade Ali Bar Isa, visiren av Bagdad, patriarken Abraham ifall det var sant att de kristna tar del av nattvarden med en sked.⁹⁰ Patriarken blev generad över frågan och svarade tanklöst: ”Du vet mycket väl att nestorianer inte intar nattvarden med en sked.” Visiren kände sig mycket förbryllad för hans taxeringsmän var närvarande och svaret skulle väcka tanken att visiren inte var obekant med de kristna mysterierna, utan snarare ställde sig bakom riten. Detta intensifierade hans hat gentemot patriarken.

Enligt Barhebraeus ”deltog nestorianerna, liksom andra kristna, i nattvarden under den fyrtio dagar långa fastan, tidigt om lördags- och söndagsmornarna. Efter nattvarden brukade de gå ut och roa sig och ha fester i trädgårdarna och vingårdarna. Patriarken Abraham (905-937) ville förhindra denna olämpliga vana och ändrade tidpunkten för nattvarden till lördag- och söndagkvällarna, så att nattvardsgästerna istället skulle stanna hemma och äta.”⁹¹

21

⁸⁸ Assemani, s. 155.

⁸⁹ Det kommer fortfarande rapporter ifrån vissa delar av Östern som vittnar om traditionen att påskynda mycket ålderstigna mäns död, genom att kasta dem utför ett stup. Detta förhindrades vid ett tillfälle av en godhjärtad son som bar sin far på ryggen på väg mot dennes öde; sonen blev rörd när han hörde sin far snyfta. ”Varför gråter du, far”, sade han. ”Du vet att detta är en tradition hos oss.” ”Jag gråter inte för min skull, min son, utan för din. Jag tänker på den dag när din son blir tvungen att göra samma sak med dig.”

⁹⁰ I den nestorianska liturgin föreskrivs det att både brödet och vinet ska ges till lekmän respektive präster separat; brödet bröts av den tjänstgörande prästen och lades i nattvardsgästernas händer och vinet gavs av diakonen. Till följd av prästerskapets okunnighet förekommer i en del fall avsteg ifrån ritualens ordalydelse. Prästerna tillåter särskilt kvinnorna att endast dela brödet och placera det i munnen på nattvardsgästerna. Badger, *The Nestorians and their Rituals*, s. 174, 242. Barhebraeus, s. 239, n. 1. Assemani, s. 311, 355 och 535.

⁹¹ Assemani, s. 441. Barhebraeus, s. 243ff.

De assyriska läkarnas inflytande på kaliferna

De kristna under de sassanidiska kungarnas välde hade fått en framstående ställning vid hovet, som doktorer. Under kalifernas tid vid makten (651-1258) upprätthöll de och ökade sin prestige i detta avseende på liknande sätt. Vi får höra att doktorn vid ett hov, Harun-al-Rashid, hade en årslön som uppgick till över 30 000 dinarer, eller 15 000 dollar. Muhammedaner har inte stor tilltro till medicin och hälsovård som vetenskap.⁹²

Denna intressanta händelse skildras av Barhebraeus. En doktor vid namn Sergius,⁹³ som var anhängare till Arius, diskuterade en dag sin tro med kalif Mutawakkil och sade: "Vi är bättre kristna om vi inte accepterar Kristus som Guds son och jämlike." Patriarken frågade den arabiske doktorn och skrivare som var närvarande ifall det inte stämde att deras bok, koranen, uttryckte att alla som tror på Jesus gudomliga natur är kristna. De sade: "Vår bok vittnar om att kristna tror att Kristus är Guds son", fortsatte patriarken. "Nu får du bedöma ifall den som inte anser att Kristus är Guds son är kristen eller ej." De enades om att doktor Sergius hade misstagit sig.

Vid ett annat tillfälle anklagade en doktor vid namn Honain en annan doktor - Israel - inför Mutawakkil, för avgudadyrkan och menade att han inte var en riktig kristen. Kalifen beordrade att man skulle genomsöka Israels hus. Man hittade en bild som fördes till kalifen. Honain sade: "Där är den avgudabild som jag talade om." Israel frågade Honain ifall han

⁹² Muslimska områden saknar vanliga kunskaper om hälsovård. "Det Franska Statistiska Departementet var angeläget om att få rättvisande information i vissa frågor ifrån de turkiska provinserna. Av det skälet skickade man ut listor med frågor till de olika provinssiella paschorna som man ville ha svar på. Vissa av svaren var adresserade till paschan av Damaskus, som var en mycket lärd man, och hans svar lyder enligt följande:

"Fråga: Hur höga är dödstalen per tusen invånare i din stad?

"Svar: I Damaskus är det Allahs vilja att alla måste dö; en del dör gamla, en del dör unga.

"Fråga: Hur många föds det varje år?

"Svar: Det vet vi inte; endast Gud kan säga det.

"Fråga: Är tillgången på dricksvatten tillräcklig och av god kvalitet?

"Svar: Sedan tidernas begynnelse har ingen någonsin dött av törst.

"Fråga: Generella anmärkningar när det gäller de hygieniska förhållandena i din stad.

"Svar: Sedan Allah skickade Muhammed, sin profet, till oss för att göra utrensningar i världen med eld och svärd, har situationen förbättrats avsevärt. Men det återstår mycket att göra; överallt finns möjlighet att hjälpa och reformera. Och sluta nu att ställa frågor, mitt västerländska lamm. Det är inte till någon nytta, varken för dig eller för någon annan. Människan ska inte bry sig om ämnen som enbart berör Gud. *Salaam alaikum.*"

Lancet.

⁹³ Barhebraeus, s. 198-202.

ville spotta på den och han gjorde det utan att tveka. Mutawakkil skickade efter patriarken och frågade om råd. Patriarken sade: ”Den där är ingen avgudabild; det är symbolen för vår Herres mor.” Kalifen beordrade på ett mycket indignerat vis patriarken att utesluta Honain.⁹⁴

På juldagen år 768 erbjöd Abu Jaafar (guvernören av Bagdad) sin doktor George tre vackra unga kvinnor och tretusen dinarer (1 500 dollar). George tog emot pengarna men lät skicka tillbaka fröknarna. Abu Jaafar frågade förvånat varför han vägrade ta emot de söta kvinnorna. ”Jag har en fru”, sade doktorn, ”och vi kristna får inte ha fler kvinnor.”⁹⁵

22

Kalifernas förföljelser

Araberna visade sig inte vara så toleranta som de kristna hade förväntat sig. Huvudorsaken till förföljelserna under sassanidernas kungar var de zoroastrianer som blev avfällingar till kristendomen. Enligt arabernas eller muslimernas hållning tvingades alla att acceptera islam – och för att uppnå detta syfte, använde de falska, förrädiska och lömska medel, som de fortsatte att praktisera i Persien

Theodosius, Beth Garmais patriark (852-858), anklagades vid ett tillfälle av kalifen Mutawakkil av Bagdad, för att ha kontakter med romarna.⁹⁶ Patriarken nekade till anklagelserna och kalifen beordrade honom att svära en ed för att bekräfta detta påstående. Patriarken invände att det var emot den heliga skrift, varpå han fängslades i tre år. Ett dekret sändes ut om förstörelse av klostret i Dorquoneh och många andra kyrkor. Mar Abrahams skelett grävdes upp ur sin grav och kastades i floden Tigris. Religiösa ritualer stoppades; kristna fick inte rida till häst eller bära färgade kläder som var öppna upptill, som araberna. De skulle inte besöka basarerna på fredagar och deras barn fick inte undervisas i arabiska skolor. Deras hus beskattades och dessa pengar gick till moskéerna. Bilder i trä på Satan hängdes upp ovanför deras ytterdörrar.

⁹⁴ Barhebraeus, s. 198ff.

⁹⁵ Brooks, *Eliae Metropolitae Nisibeni Opus Chronologicum*, s. 179.

⁹⁶ Assemani, s. 509f. Barhebraeus, *Chron. Eccles.*, s. 191ff.

En gammal arab som brukade be böner i en moské hade vanan att be om allmosor vid utgången. Han blev mycket förolämpad när han vid något tillfälle fick ett nej. En dag passerade en begravningsprocession ett kloster, då en vän till den gamle araben kastade en sten på likvagnen från ett gömställe. Araberna blev ursinniga när någon, förmodligen den gamle tiggaren, sade att stenen kom ifrån klostrets håll. Därefter länsade de patriarksätetde och grävde upp Mar Anush' kropp, halshöggs den, placerade huvudet på en påle och bar runt det i Bagdads omgivningarna.⁹⁷

Kort därefter kom en falsk rapport från guvernören av Daquq där det stod att: "Kristna har kastat in ett grishuvud i moskén."⁹⁸ Detta fick förföljelsens glöd att flamma upp, så de kristna gav upp allt hopp om räddning: "Gud förkortade dessa dagar för de som var utvalda till frälsning." Dagarna upphörde emellertid inte.

Kalifen Qadir sände år 1015 ut ett dekret om att alla kristna skulle tvingas acceptera islam, annars skulle de landsförvisas och deras egendom beslagtogs. Ordern utfördes fullt ut; många emigrerade till romerskt territorium och en del accepterade islam, men ett stort antal utsattes för förföljelser. Dessa tvingades att bära stora träkorsar, som vägde fyra pund,⁹⁹ runt halsen, istället för sina egna kors av guld och silver. Allt motstånd resulterade i dödsstraff. Det mest anmärkningsvärda i det här fallet var det faktum att Qadir, till skillnad från sina föregångare, av okänd anledning ångrade dessa skoningslösa handlingar och återkallade dekretet. Han tillät de konverterade kristna att avfalla, de som var landsförvisade att återvända och lät återuppbygga kyrkor som låg i ruiner.

Lusten att förfölja var än så länge inte tillfredsställd. En arab, som var medlem i Hanbalitsekten (som hade tillkommit för att lägga beslag på den mark som tillhörde jakobiternas kyrka i Bagdad) blev mycket indignerad när hans plan omintetgjordes och bar ansvaret för att en arabs lik bars genom gatorna i staden medan han skrek: "De kristna har dödat denna man!" Det var tillräckligt för att hela staden skulle göra uppror mot det stackars kristna samfundet, så upprorsmännen började att mörda och plundra. De rånade

⁹⁷ Barhebraeus, s. 211.

⁹⁸ Barhebraeus, s. 259.

⁹⁹ Barhebraeus, ed. Victor Joseph, s. 204. 1 814,4 kg., övers. anm.

kyrkan och stack den i brand. Femhundra personer, som hade tagit sin tillflykt till kyrkan, brann inne.¹⁰⁰

Till deras förvåning fann de ett oförstört manuskript av ett evangelium och de utbrast: ”Sannerligen, det här är en sann religion, vi gör fel som inte lyder vår profets befallning, som gav dessa människor ett påbud som inte ska antastas.”¹⁰¹

23

Kristnandet av Kariatstammen¹⁰²

Vid den här tiden började århundraden av förföljelser sätta sina spår i de kristnas liv och till deras sunda tro tillkom några främmande inslag av vidskepelse. Nestorianerna var dock fortfarande framgångsrika i att predika bibeln i de mest avlägsna trakter av Tatariet och de regioner vars folk var i total avsaknad av kunskaper och kultur. Bland dem fanns en stam som bland turkarna är känd som Kariat. De accepterade kristendomen i början av 1000-talet. När Mar Abhdisho var ärkebiskop av Merv i Khurasan, skrev han till patriarken (troligen Yohannan II) att:

”Kungen av folket som kallades Kariat, som bor i nordöstra Turkestan, gick vilse i de höga bergen när han var ute i snöstormen och jagade. När han började misströsta och förtvivla över sitt liv visade sig ett helgon inför honom i en uppenbarelse, som sade: ’Ifall du tror på Kristus ska jag vägleda dig och du kommer inte att dö.’ Kungen lovade att han skulle bli ett lamm i Kristus församling, och han vägledades till öppen terräng. Han ropade på några kristna köpmän som kom över till hans läger; de lärde honom en del om den kristna tron och sade till honom att han måste döpas. Han fick ett evangelium av dem som han tillber varje dag. Nu skulle han vilja att jag eller en präst utför dopriten. Han skulle också vilja vet hur man fastar eftersom maten endast består av kött och mjölk. Han säger att hans trosfränder uppgår till 200 000 personer.”

¹⁰⁰ Barhebraeus, s. 263ff.

¹⁰¹ Barhebraeus, s. 270.

¹⁰² *Marco Polo's Travels*, 2 kap. Mosheim, s. 324, n. 1. Arnold, s. 188. Layard, *Nineveh and its Remains*, s. 209-212. Som belägg för denna redogörelse åberopas ett brev från Abhdisho, ärkebiskop av Merv. Det är adresserat till John, den nestorianske patriarken. Brevet har bevarats av Barhebraeus, *Chron. Syr.*, s. 280 och därav publicerat av Assemani, s. 444f, s. 486 och 487f. D’Herbelot, s. 418. *Catholic Encyc.*, s. 400f.

Patriarken skrev tillbaka till ärkebiskopen och beordrade honom att skicka en präst och en diakon med käril ifrån kyrkan. De skulle döpa alla troende, lära dem kristendomens trossatser och låta dem använda mjölk under fastan, ifall det inte fanns några allmänna bestämmelser om fastan i deras land. Vid dopet var kungens namn John och som uttryck för hans anspråkslöshet antog han titeln presbyter och namnet Unk Khan. Hans efterträdare antas ha behållit denna titel ända sedan 1300-talet och de kallades i allmänhet John presbyter eller prästen John.

Kariatstammen nämns i Marco Polos reseskildringar - han besökte dem på 1200-talet. Al-Biruni, en muslimsk författare som bodde i Khiveh år 1000, nämnde i sin *History of India* att de kristna utgjorde huvuddelen av befolkningen i Syrien, Irak och Khurasan.

De två kristna begravningsplatserna i Pitshepek i ryska Turkestan vittnar om det omfattande arbete som de nestorianska missionärerna utförde bland de turkiska och mongoliska stammarna i dessa regioner. Det gäller särskilt bland Uighurstammarna;¹⁰³ litteraturen under den mongoliska perioden har ett flertal gånger refererat till deras kristendom. Gravstenarna är täckta med syriska inskriptioner. De äldsta av dem är daterad till år 858 och på den står det: "Mengku-Tenesh, den troendes grav". De flesta av inskriptionerna tillkom dock på 1200- och 1300-talen. Mongolerna hade en modifierad version av det syriska alfabetet, som fortfarande används av en del av dess stammar.¹⁰⁴

24

Den nestorianska kyrkans klimax

I början av 1000-talet kulminerade den nestorianske patriarkens makt. Det fanns då över 25 ärkebiskopar i länderna som ligger mellan Kina och Tigris.¹⁰⁵ Vid en senare tidpunkt såg Marco Polo¹⁰⁶ de nestorianska kyrkorna längs resvägen mellan Bagdad och Peking. De ärkebiskopar vars säten låg i närheten av Bagdad förväntades besöka patriarken en gång i

¹⁰³ Arnold, s. 247. Mosheim, s. 324. Assemani, s. 257.

¹⁰⁴ Chwolson, *Syrische Grabinschriften aus Senirjetschie*.

¹⁰⁵ Layard, s. 215.

¹⁰⁶ *Marco Polo's Travels*, kap. 2.

halvåret. Övriga ärkebiskopar, vars säten låg alltför långt borta för att de skulle gå och visa sin lydnad inför honom personligen förväntades skicka en rapport till patriarken vart sjätte år beträffande församlingarnas situation samt förnya trosbekännelsen.¹⁰⁷

Under 1000- och 1100-talen fortsatte de nestorianska missionärernas aktiviteter och inflytande dra till sig folkmassor till sin kyrka. Det fanns kristna i många delar av Centralasien, även bland prinsarna och drottningarna av Tatariet, som deltog i trosbekännelsen och var undersåtar till patriarken i Kaldéen.

År 1111 vigdes Elias II., Bar Moqli, av åtta biskopar, bland dem fanns Abhdisho, biskop av Urmia. Samtidigt vigdes också en Baladai till biskop av Urmia.¹⁰⁸

25

Den nestorianska kyrkans nedgång under mongolernas khaner¹⁰⁹

Till följd av kriget mellan "Iran och Turan" under den förra delen av 1200-talet började de mongoliska horderna, under Djingis Khans ledarskap - "Världsskräcken" – sitt tåg västerut. Det är osäkert om någon kvinna någonsin har fött en mer blodtörstig person än Djingis Khan. När han svepte från Oxus' stränder till Asterabad, reducerades varje stad av betydelse till ruiner och dess invånare slaktades;¹¹⁰ ingen åldersgrupp eller kön skonades av Khans monster. Under endast en vecka i Merv lät han massakrera över en miljon människor. Samtliga halshöggs i Nishapur. Det har sagt att Djingis Khan var ansvarig för ungefär 20 miljoner människors död. Han ansåg att mongolerna var svaga och betydelselösa, och lämnade dem för att utmana härskarna över Kina, Persien och Centralasien. Han fick till och med Europa att darra; dessa råskinn till krigare spred skräck ända till Bulgarien.

¹⁰⁷ Mosheim, s. 161. Layard, volym 1, s. 214f. Assemani, s. 439.

¹⁰⁸ Assemani, s. 448f.

¹⁰⁹ Howorth, *History of the Mongols*. Mosheim, s. 432.

¹¹⁰ Howorth, *History of the Mongols*, s. 92.

År 1258 ledde Khulaqu Khan, Djingis Khans barnbarn och kejsare av Kina, sina horder och intog Bagdad. Där dödades Musta'sim, abbasidernas sista kalif, vilket blev slutet för kalifatet. Khulaqus fru, Duquz Khatun, var kristen och¹¹¹ tolerant mot de kristna.

När Khulaqu återvände från erövringen av Bagdad gjorde han Maragha till huvudstad i sitt område. Här tillverkade den kände astronomen Nasir-ad-Din de astronomiska tabeller som fortfarande existerar och är kända som the "Ilkhanis tabeller".¹¹² År 1265 beboddes 25 asiatiska provinser och över 70 biskopsdömen av kristna. Barhebraeus menar att, vid ett tillfälle när de kristna i Arbil ville fira Palmsöndagen, skickade de efter hjälp från kristna tatarer som fanns i närheten; de kristna misstänkte att araberna var redo att ställa till bråk. De tatariska ryttarna, som hade kors hängande från sina spjutspetsar, ledde processionen medan den nestorianske patriarken och folket följde efter dem. Trots detta omringade araberna dem och lyckades skingra dem.¹¹³

Abaqa Khan (1265-1282), Khulaqu Khans son, tillhörde de mongoliska khaner som hade vänligast inställning till kristendomen. Efter patriarken Denkhas vigning överlämnade Abaqa Khan fantastiska gåvor bl.a. en stab, en urkund som intygade patriarkens ställning och ett paraply.¹¹⁴ Paraplyet eller parasollet var ett kungligt emblem som var vedertaget i nationerna i Östern. Det var reserverat för monarken och ingen annan; det bars i allmänhet för kungen i fredstid och ibland även under krig. Patriarken följdes av tre mongoliska emirer och biskopar, som red till hovet och därifrån till Seleukia-Ktesifon där patriarken vigdes. Han etablerade skolor, byggde en kyrka och flera kloster. Abaqa Khan gav nytt liv till och uppmuntrade vetenskap och utbildning i allmänhet. De stora poeterna, Sa'di och Jalal-ad-Din Rumi, besökte ofta hans hov. Han gifte sig med en dotter till den grekiske kejsaren, Michael Palaeologus, med orientalisk pompa och ståt.¹¹⁵ Man misstänkte att han

¹¹¹ Markham, *History of Persia*, s. 167. Arnold, s. 188, 192. Assemani, s. 108f.

¹¹² Malcolm, *Sketches of Persia*, s. 273f. Markham, *History of Persia*, s. 168.

¹¹³ Barhebraeus, *Chron. Syr.*, s 575f.

¹¹⁴ Layard, *Nineveh and its Remains*, s. 253.

¹¹⁵ Beträffande bröllop mellan tatarer tar visiren Nizam på följande sätt upp några detaljer vid bröllet mellan sultanen Malikshah och dottern till en kalif: "Sultanen hade slagit läger på västra sidan om Tigris, medan kalifens palats låg på den östra sidan. På den utvalda dagen för ceremonin gav sultanen order att alla framstående män som var närvarande skulle bege sig till kalifens palats för att be om hans samtycke. Enligt turkmenisk sed skulle personer i brudgummens närhet gå till den framtida brudens far och ödmjukt sätt be honom att ge sitt medgivande till giftermålet.

"Likaså samlades därefter framstående män från olika delar av jorden, gick i procession för att bönfalla kalifen; och för att visa sin aktning, fick de anvisningar att de skulle gå till fots. När de började gå skickade kalifen, som visste att de var på väg, omedelbart en budbärare, som sade att kalifens kommandant hade beordrat Nizam al-Mulk att komma till häst. Så jag steg upp på hästen själv och de framstående männen

själv var kristen. Precis innan han dog år 1282 firade han påskdagen med de kristna i Hamadan.¹¹⁶

26

Tatarernas och kurdernas våldsamma angrepp

Efter kalifernas fall avtog den nestorianske patriarkens makt i Östern snabbt.¹¹⁷ Invasionen under 1300-talet slog ner på nestorianerna med en fruktansvärd kraft. Omkring 1385 kom mänsklighetens gissel, den grymme Tamerlane eller Timurlang,¹¹⁸ vars blotta nick ledde till att stora mängder människor övergav kristendomen och vars namn ingav skräck till och med lång tid efter hans död. Han följde de kristna med obarmhärtigt raseri, förstörde deras kyrkor och tvingade dem att acceptera islam, dömas till döden eller slaveri på livstid. Fyratusen armenier begravdes levande. Tamerlane ansåg sig vara utsedd för att förintä de kristna och var övertygad om att förintelse av dem var en skyldighet för alla sanna lärjungar till Muhammed.¹¹⁹

De nestorianer som kunde fly tog sin tillflykt till det nästan otillgängliga fästet i Kurdistans bergstrakter,¹²⁰ som under Bedr Khan Beys massaker år 1843 hade bestänkts av deras barns blod.¹²¹ Från denna tid och framåt fanns det inga kyrkor i Transoxiana, Turkestan, Hyrcania and Khurasan.

följde mig till fots. Vid vår ankomst till palatset gick jag in i en oerhört magnifik hall och satte mig på en central plats och alla andra satte sig på min höger respektive vänster sida. Därefter fick samtliga högtidsdräkter och för mig reserverades följande, märkvärdiga ord: 'För den vise och rättvise visiren Nizam al-Mulk, emir al-Mimnin.' Och från början av islam fram till idag har ingen visir hedrats med titeln Prinsen av de troende."

Bland nomaderna i Centralasien är bröllopsceremonin romantisk till sin karaktär; den unga bruden, som är klädd i bröllopskläder, sitter upp på en springare, en rashäst, och tar upp ett lamm i knäet. Därefter sätter hon av i full galopp. Brudgummen och hans sällskap följer efter henne, också på hästryggen, i hög fart. Ifall han rider snabbare än hon blir hon hans brud, annars avbryts kapplöpningen. Hon försöker emellertid alltid att bli fångad.

¹¹⁶ D'Herbelot, *Bibl. Orient.*, s. 6. Assemani, s. 3.

¹¹⁷ Badger, s. 257. Layard, s. 257.

¹¹⁸ Badger, s. 257. Mosheim, s. 485. Layard, s. 215. Assemani, s. 135ff.

¹¹⁹ Mosheim, s. 485. Layard, s. 257.

¹²⁰ Detta var antagligen början till nestorianernas emigration till centrala Kurdistan. Badger, s. 257. Layard, s. 215.

¹²¹ Grant, *Mountain Nestorians*, s. 363.

Det fåtal nestorianer som hade överlevt var aktiva och skickade missionärer ut i världen. År 1490 skickade patriarken Simon en ärkebiskop till Kina. Under patriarken Elias var fyra biskopar – Thomas, Yabhalaha, Denkha och James placerade vid ett biskopssäte. År 1502 lät patriarken de fyra biskoparna resa till Indien och Kina.

År 1842 och 1843 attackerade Bedr Khan Bey,¹²² en emir med namnet Hakkari, tillsammans med kombinerade kurdiska styrkor nestorianernas ättlingar. De senare drevs upp i Kurdistans bergstrakter av Timurlang, som avsåg att bränna, döda, förstöra och om möjligt utrota de kristna från bergen. De grymma inkräktarna förstörde och brände ner allt som kom inom räckhåll och en urskillningslös massaker ägde rum. Kvinnorna fördes till emiren och mördades kallblodigt. De som försökte att fly dödades. Trehundra kvinnor och barn som försökte fly greps och dödades.¹²³ Följande händelse får illustrera det upprörande barbariet. Inkräktarna grep Mar Shimuns ålderstigna mor och efter att de hade utfört det mest fruktansvärda illdåd man kan tänka sig mot henne högg de kroppen i två delar och kastade dem i floden Zab, då en av dem sade: ”Gå och meddela din förbannade son att samma öde väntar honom.”¹²⁴ Nästan tiotusen människor massakrerades och ungefär lika många kvinnor och barn togs som fångar. De flesta av dem skickades till Jezireh för att säljas som slavar eller för att skänkas som presenter till inflytelserika muhammedaner.¹²⁵ Av det fåtal som överlevde alla dessa massakrer förintades en del därefter av turkarna och kurderna.

II

SKRÄCKENS KAPITEL

Den civiliserade världen har upprörts av de monstruösa brotten och historiens mest gripande tragedi som assyrierna och armenierna ännu en gång har utsatts för. Idag bevittnar vi bland de största mest fruktansvärda illdåden i modern historia.¹²⁶

¹²² Badger, s. 270f. Grant, s. 348-363. Layard, s. 153-202.

¹²³ Layard, s. 201.

¹²⁴ Badger, s. 270. Grant, s. 349.

¹²⁵ Badger, s. 271. Layard, s. 153.

¹²⁶ Bokens engelska utgåva skrevs således före andra världskriget.

Armeniernas och assyriernas hela kristna nationer går igenom förintelseprocessen, med grymma avrättningsmetoder, vilket överträffar allt de tidigare hade gått igenom. De fruktansvärda illdåd som pågår nu mot dessa harmlösa och hjälplösa kristna i Turkiet och Persien har en lång historia. Ibland har stormens raseri bedarrat, för att tillta igen med ökad energi; nuvarande obarmhärtiga förföljelser och brutala massakrer är inget annat än kulmen av generationer av terror.

Följande påståenden baseras på olika pålitliga källor, som rapporter från konsulat, oantastliga vittnesmål av ögonvittnen och officiella dokument, som har bestyrkts av missionärernas berättelser. En stor del av materialet har inhämtats ifrån rapporter från den Amerikanska Kommittén för Armeniskt och Syriskt Bistånd. Missionärerna kommer ifrån neutrala länder och har just kommit ifrån dessa skräckinjagande skådeplatser. Deras berättelser har otvivelaktigt bekräftats av män med hedervärd ställning; för dessa män vore det omöjligt att ge en missvisande bild av fakta – deras enda motiv är att få rättvisa och väcka sympati. Det är den enskildes skyldighet att alltid undvika överdrifter; I detta fall finns det emellertid inte mer utrymme för överdrifter. Hur kan man överdriva då språkets kraft knappast ens räcker till för att beskriva fakta!

1

Urmia – stormens öga

I överensstämmelse med bestämmelserna i den engelsk-ryska konventionen 1907 Denna skapades för att till synes komma överens om frågor beträffande parternas respektive "intressen", och för att finansiera försvaret av Persien antogs shahen enbart vara en passiv galjonsfigur, vilket automatiskt sanktionerade de ryska och engelska ministrarnas handlingar. Under alla omständigheter försågs Urmia och dess grannområden i Azerbajdzjan (där Ryssland hade inflytande) med femtusen ryska soldater. Soldaternas närvaro hade stort inflytande på turkarnas och kurdernas moral; inkräktare hölls på avstånd, liv och egendom skyddades och freden och lugnet återupprättades.

Med det europeiska krigets¹²⁷ utbrott tog emellertid händelserna en annan vändning. Kurderna började plötsligt plundra de kristna områdena i deras närhet och invånarna drevs på flykten.

Månaden innan krigsförklaringen mellan Ryssland och Turkiet, i oktober 1914, invaderades distriktet Urmia av förstärkta turkiska trupper och kurdiska irreguljära trupper. Ett tag var de framgångsrika när det gällde att stå emot en motattack ifrån ryssarna och plundra och förstöra byarna - tills de ryska förstärkningarna kom. Med hjälp ifrån dessa och några infödda kristna som hade beväpnats av ryssarna, hejdades fienden. Det minsta försvar av de nestorianska kristna under en räd har alltid kokats ihop som en tillräcklig ursäkt för att utfärda deras dödsdom och en fullständigt obegränsad möjlighet att plundra och massakrera. Dessa var de inledande handlingarna i den fruktansvärda katastrof som ägde rum och fick sin kulmen strax efteråt.

Situationen blev lite lugnare under några dagar tills kriget mellan Ryssland och Turkiet hade inletts på allvar. Då samlade de aggressiva turkarna ihop ett överväldigande antal soldater vid den kaukasiska gränsen och försökte att skära av de ryska kontakterna och omringa soldaterna i Urmia. Följaktligen var dessa tvungna att dra sig tillbaka. Efter ordern om tillbakadragande, som nådde Urmia den 30 december 1914, dröjde det tre dagar innan de kristna fick veta någonting om saken. Den 2 januari lyste nyheten, likt en blixtnad mot en klarblå himmel: "Turkarna är på väg, ryssarna drar sig tillbaka, fly för era liv." Den ryska avfärden innebar att kurderna kunde kasta sig över offren, från vilka de hade hållits stängna så länge.

2

Flykten

"Det var då folk flydde i panik. Det fanns verkligen ingen mänsklig kraft som kunde skydda dessa olyckliga människor från de invaderande fientliga styrkornas våldsamma och vildsinta angrepp. Det var en fruktansvärd situation. Vid midnatt började den horribla folkvandringen. En folkmassa med 25 000 män, kvinnor och barn – nestorianer och

¹²⁷ Första världskriget, övers. anm.

armenier – lämnade boskapen i stallen, all sin egendom och hela matförrådet inför vintern. Dessa brådslande, skräckslagna människor påbörjade en lång och plågsam färd mot den ryska gränsen. Under denna fullständigt oförberedda färd till fots i snö och gyttja fick de utstå intensiva umbäranden. De vidriga detaljerna under den vedervärdiga flykten kan aldrig återberättas fullt ut.

”Den engelska missionär som lämnade Urmia med flyktingarna beskriver flykten med dessa ord: ’Så långt ögat nådde i båda riktningar fanns en ständig ström med flyktingar. Ibland var den så stor att vägen blockerades. Det var en gräslig syn, något jag aldrig vill se igen. Många av de äldre och barnen dog på vägen.’

”Ifall någon ägde en häst, en åsna eller något lastdjur hade han tur och ifall han råkade ha pengar hemma var det ännu bättre. Man kan vara välbärgad, men pengar finns inte alltid till hands i byarna, så många som var rika, enligt landets standard, började sin långa resa med lite pengar.

”Innan de sju dagarnas hårda vandring till den ryska gränsen var till ända hade all packning kastats åt sidan, som filter, extra kläder, till och med bröd. Det blev ett spørsmål för den fattiga, trötta och kämpande folkmassan vad man skulle bära med sig, sängkläder eller barnen. Ett antal kvinnor födde på vägen. Mödrarna rev sönder sina kläder, virade in sina bebisar i trasorna och fortsatte sedan sin vandring. De svagare dog vid vägkanten av utmattning, utsatthet och förblödning. Under de fruktansvärda påfrestningarna blev en del sinnessjuka.

”De sjuka, äldre och de mycket små barnen föll ihop på vägen och reste sig inte igen. De 25 000 som passerade över den ryska gränsen var så tärda och utmärglade att deras egna vänner inte kände igen dem. Nätterna var nästan värre än den tröttsamma vandringen på dagen i den djupa gyttjan. De som inte kunde hitta något skydd låg ute hela natten i vätan.”

3

Härbärgat

Alla som kunde fly mot den ryska gränsen gjorde det, utan förberedelser. Flera tusen personer lämnades kvar, helt enkelt för att de inte kunde fly – deras byar var belägna på en plats så att en flykt blev omöjlig. Dessa panikslagna människor skyndade sig till stadens missionshus. Ett stort antal av dem hade emellertid tagits fast på vägen och mördats. Andra personer, som med nöd och näppe hade lyckats fly, kom fram kalla, hungriga och utmattade, med frusna och blödande fötter. De rånades på vägen och berövades allt de hade med sig. Nästan 20 000 själar tog sin tillflykt till missionens område. Omkring 3 000 av dessa gömde sig i den franska missionens kvarter. I och med att saker och ting fortskred oerhört snabbt var missionärerna fullständigt oförberedda för denna nära förestående katastrof. Ändå välkomnade missionärerna alla flyktingar, brydde sig om dem och försåg dem med mat i nästan fem månader. De satt packade som sardiner i rummen och kyrkorna. I en del rum var till och med de sjuka tvungna att sitta upp. Den enda person som hade det bekvämt visade sig vara en kvinna med en bebis i famnen, som fick luta sig mot en kudde under flera månaders tid. När barnet skulle sova lade hon det på bänken som stod framför henne.

”Barn föds varje dag”, stod det i en rapport. ”Vi har lyckats avsätta två små rum till dessa kvinnor; flera av dem har inte ens ett täcke. Barn föddes till och med i den överfulla kyrkan. En av kvinnorna som rapporterade om dessa fall klagade med en mycket betryckt ton att en del till och med födde två barn, som om *ett* barn inte räckte för att tillfredsställa någon under rådande omständigheter.”

Det var mycket svårt att ge mat till alla dessa människor. Utan missionärernas visa planering skulle hundratals ha svultit till döds. De hade tur och kunde låna pengar till bröd; de delade ut över fyra ton bröd varje dag, eller 15 000 limpor som vägde nästan 300 gram per limpa. Varje person fick en limpa per dag, som alltid var torr. Människan kan dock inte leva av endast bröd, vecka efter vecka.

Eftersom flyktingarna var ihopträngda under de mest ohygieniska förhållanden och var hungriga, klädda i trasor och smutsiga bröt allvarliga epidemier som tyfoidfeber, fläcktyfus och dysenteri ut bland dem. Den gräsliga sjukdomen dysenteri hade främst sitt ursprung i bristen på riktig mat. När de sjuka blev hjälplösa och motbjudande var det nästan omöjligt att få någon att bry sig om dem. Varje dag tog sjukdomarna mellan 10 och 25 liv.

Andetagen lämnade kroppar, vars själar sedan länge hade övergivit dem. Det var som en mardröm som vaknade till liv.

På grund av fruktan för fienden utanför missionsbyggnaderna kunde de döda inte bäras ut till begravningsplatsen, så de gravsattes obegråtna på missionens gård. De flesta av dem lades ner, utan kistor, i en stor skyttegrav där det låg ruttnande kroppar. I en del fall var barnens kroppar invirade med sönderrivna tygbitar.

Döden blev någonting att se fram emot; människor utbrast: "Välsigne de döda", och "Låt oss nu lägga oss i Guds och inte kurdernas händer." Tillståndet för dem som levde var verkligen ömkligare än för de döda. De förstnämnda var hungriga, klädda i trasor, smutsiga, sjuka, kalla, ofta våta och översvämmade av ohyra. Av de 18 vuxna medlemmarna vid den amerikanska missionen som skötte om flyktingarna ådrog sig 13 personer sjukdomar och tre förlorade livet.

4

Redogörelser av tyska missionärer

Tyska missionärer i Persien blev lika upprörda vid synen av dessa ohyggligheter som fulla av sympati med de lidande personerna, liksom missionärerna ifrån neutrala nationer. Följande hjärtslitande berättelser är tagna från brev som tyska missionärer skickade ifrån Persien. Breven publicerades i *Der christliche Orient* och publicerades på nytt den 18 oktober 1915 i den holländska dagstidningen *De Nieuwwe Rotterdamsche Courant*, Hollands ledande tidning.

"Den senaste nyheten är att fyratusen syrianer och etthundra armenier har dött av enbart sjukdomar vid missionerna under de fem senaste månaderna. Alla byar i det omgivande området, med två eller tre undantag, har plundrats och bränts ned. 20 000 kristna har slaktats i Armenien och dess omgivningar."

”På vägen”, skriver en annan tysk missionär i Azerbajdzjan,¹²⁸ ”hittade jag fyra små barn. Modern satt på marken och vilade ryggen mot en vägg. De hålogda barnen grät och sprang fram till mig, sträckte ut sina händer och sade: ’Bröd! Bröd!’ När jag kom närmare modern såg jag att hon var döende.”

Här följer en beskrivning från ett annat brev: ”I Haftewan, en by i Salmas, har 750 kroppar utan huvuden tagits upp ur enbart källorna och cisternerna. Varför? För att den kommenderande officeren hade satt ett pris på varje kristet huvud. I enbart Haftewan skickades mer än femhundra kvinnor och flickor till kurderna från Saudjbulak. Man kan tänka sig det öde som väntade dessa otursamma varelser. I Diliman kastades mängder av kristna i fängelse som drevs till att acceptera islam. Männen omskars. Gulpashan, den rikaste byn i Urmiadistriktet, plundrades fullständigt. Männen dräptes och de vackra kvinnorna och flickorna bars iväg, vilket också skedde i Babarud. Hundratals kvinnor hoppade i den djupa floden när de såg hur många av deras systrar som våldtogs av banditgängen, på ljusan dag och mitt på gatan. Detta skedde även i Miandoab och Sulduzdistriktet.”

Ett stort antal tillfångatagna flickor togs till olika städer där de såldes som slavar till turkar till nominella priser; De kunde köpas för tjugo piastrar (80 cent). En man köpte en flicka till det priset, men han knivhöggs snart och flickan togs ifrån honom då det upptäcktes att han var kristen.

5

En heroisk mission

Kurderna belägrade en av de största byarna på Urmias slätt, Geogtapa. Många av invånarna i andra byar nådde Geogtapa på väg mot staden. Dessa stred i flera dagar, tillsammans med byborna, för att försvara sina familjer och sig själva mot turkarna. De drevs slutligen till de två kyrkorna uppe på en hög kulle som hade formats av aska ifrån zoroastrianernas eldar. Kvinnorna och barnen trängdes ihop som får i kyrkorna. Det var vid denna tidpunkt som doktor Packard, som arbetade med missonärerna, gjorde ett modigt ingripande. Han hade

¹²⁸ *Der christliche Orient*, september-oktober, 1915. s. 74f.

bestämt sig för att undersöka vad hans långa och nära kontakter med många av de kurdiska ledarna kunde ge honom.

Doktor Packard riskerade sitt liv när han besökte shejken och bad om att byborna skulle överlämnas till honom; egendomen kunde man ge bort frivilligt till kurderna. Han fick överhanden; när han anlände pågick intensiv strider, och allt hopp verkade vare ute för de kristna. Han hade stora svårigheter i att ta sig fram till ledarna utan att bli skjuten, men slutligen lyckades han och de kände igen honom. En del av dessa kurder hade tillbringat flera veckor på sjukhuset där han arbetade och hade opererats av honom, så de lyssnade på honom när han bad om att skona de kristnas liv och tillät dem att följa med honom ifall de gav upp sina gevär och ammunition. Det gjorde de, så mitt i natten tog han med sig dem till staden. Det var över 1 000 män, kvinnor och barn som, om det inte hade varit för hans medling, hade massakrerats på det vedertagna, vidriga sättet. Han ”plockade upp dem som om de vore ett brinnande vedstycke ur elden”, och han själv kom undan ”utan skador”.

6

Den modiga flickan

En annan spännande händelse handlar om en 17-årig flicka. När hennes familj lämnade Salmas för att bege sig till Ryssland stannade hon kvar med sin gamle far. Kurderna kom in i byn och till huset där hon bodde. Hon flydde upp på taket tillsammans med en pojke i artonårsåldern. Därifrån sköt hon den kurd som hade dödat hennes far och flydde sedan från tak till tak tills hon nådde byns ukant och tog vägen till Diliman. Hon sköt fem kurder som förföljde henne i byn och när hon förföljdes av en ryttare sköt hon hans häst så att förföljelsen hejdades. Därefter flydde hon tillsammans med en karguzar.¹²⁹ Muslimerna ville att hon skulle bli muhammedan och lovade henne en rik man, varpå hon svarade att hon först skulle döda den som försökte att ändra hennes tro och därefter begå självmord. Den turkiske kommandanten skickade efter henne, desarmerade henne och sade att hon var modigare än någon av hans soldater. Det kräver utomordentligt mod och tur att strida med en kurd som liknar en vandrade arsenal, beväpnad till tänderna med gevär, patronbälten,

¹²⁹ Hans yrke var att avgöra tvister, övers. anm.

dolkar och spjut. Hon gick tillbaka till karguzarens hus och turkarna skickade bud om att döda henne, men karguzaren gömde henne, så hon var i säkerhet när ryssarna kom.

7

Den fruktade, amerikanska flaggan

Medan en del människor hade flytt till Ryssland eller tillsammans med missionärerna hade de blodtörstiga turkarna och kurderna omringat missionsbyggnaderna med hot om att döda flyktingarna. Bestarna hölls emellertid på avstånd med hjälp av den amerikanska flaggan och flyktingarna förblev orörda. För dem var missionen en liten skydd av himlen mitt i ett helvete.

Amerikanska medborgare bredde ut flaggan högt i luften vid missionenbyggnadens utgång; varken turkar eller kurder vågade bryta sig in. Under åttio långa år har den amerikanska missionen hjälpt till att tillfredsställa såväl de andliga som de tillfälliga behoven i samhället på Urmias slätt, dess grann-distrikt och i Kurdistanens bergstrakter. Missionen har dock inte vid något annat tillfälle visat mer berömvärda och storsinta prestationer än under dessa massakrer. Det är aktningvärda meriter som inte kan jämföras med det arbete som framgår av missionärernas årsböcker.

Ifall det inte vore för den hjälp som gavs av denna lilla grupp engagerade amerikanska missionärer i Urmia, hade antagligen i princip inga kristna undgått sina mest oförsonliga fiender. Beskyddet av de kristna som överlevde död och förstörelse tillgodosågs endast genom deras konstanta påpasslighet under den sex månader omänskligt grymma massakern.

Pastor William A. Shedd, som var fullständigt förtrogen med människorna och vanorna i landet, genom sina outtröttliga ansträngningar, tryggade samarbetet med den persiska guvernören och andra auktoriteter för att rädda livet på många människor. Även kurderna gick ibland hans vädjan om barmhärtighet till mötes.

8

På dagordningen: massaker och plundring

Bland byborna som inte hade flytt härskade terrorväldet. Trupperna var mycket engagerade och fullständigt otyglade i skövlingen och mördandet.

Under de sista dagarna i februari, kort efter Reghib Beys ankomst (den turkiske generalkonsuln i Tabriz) fördes omkring 40 personer ut från den franska missionen vid midnatt; de fick veta att de skulle transporteras till Turkiet. De bands ihop och sköts på en plats mer än tre kilometer från staden Urmia. De döda och skadade lämnades kvar, staplade på varandra. Bland de mördade återfanns Mar Dinkha, en nestoriansk biskop och en gammal präst. Alla tänkbara medel prövades för att blidka officerarna, men de var förhärdade, oförsonliga och helt inställda på att utföra de turkiska myndigheternas order.

9

De hjärtlösa mördarna

Doktor Shimun av Sipughan i Urmia fångades av turkarna när han gömde sig i Ganbil Daghi, i närheten av Urmiasjön. De genomdränkte hans kläder med olja och tände eld på honom. När han försökte fly sköt de honom innan han halshöggs.

Den 24 mars utfördes en ännu vidrigare gärning i Gulpashan, den mest blomstrande byn i Urmia. Femtio män togs ut till begravningsplatsen och soldaterna såg till att de satt ner på marken där de sköts. Därefter undersöktes de och de som visade sig andas sköts en andra gång. Liknande handlingar utfördes på andra platser.

10

En feg slakt

En lömsk massaker ägde rum kort efter detta. Turkarna hade använt sig av 75 kristna för att sätta upp telegrafråd från Gawar i Turkiet, ett område över 95 kilometer bort, över gränsen. Där hölls de i fångenskap med oerhört lite mat. På vägen tillbaka fördes de till en dal

mellan bergen, 24 till 32 kilometer från staden Urmia, och massakrerades kallblodigt. Tre av dem låtsades vara döda, vilket innebar att de kunde fly, men de återvände sårade och nedblodade. Enligt rapporter, vars innehåll har bekräftats av många personer ifrån området och av det faktum att flyktingarna från Gawar nästan enbart var kvinnor och barn, ägde liknande massakrer rum i Turkiets angränsande regioner.

11

Redogörelse av en missionär i Urmia

”Igår begav jag mig till Ismaels Aghas kalla och därifrån gick jag, Kasha och några andra längs vägen mot platsen där de kristna från Gawar hade mördats av turkarna. Det var en ohygglig syn! Det var kanske det värsta jag någonsin sett. Där låg 71 eller 72 kroppar; vi kunde inte avgöra exakt hur många det var på grund av deras tillstånd. Det har gått ungefär sex månader sedan morden begicks. En del var ganska välbevarade, torkade som mumier, med ansikten förvridna till fruktansvärda dödsmasker. Andra hade slitits i bitar av vilda djur. Vissa hade blivit knivskurna på olika ställen, vilket framgick av deras huggsår.

De flesta av de som låg där hade skjutits till döds. Marken var täckt med tomma skal efter människor. En lång väg från kallen och en halvtimmes vandring från huvudvägen ligger det mest klippiga, trånga pass jag har sett på länge. Jag antar att turkarna trodde att inga bud kunde nå ut därifrån, ett hemligt, undangömt, klippigt och trångt pass. Hur de tre skadade männen lyckades ta sig ut och nå staden är ett större underverk än jag trodde när det hela utspelade sig. Dokumenten över begravningar efter massakrerna är nu uppe i följande: ”I Charbash, 40 personer i en grav, bland dem en biskop. I Gulpashan, 51 i en grav, bland dem de oskyldiga i landet; och nu, ovanför Ismael Aghas kalla, sjuttio i en grav, bland dem ledande köpmän från Gawar.” Missionären skrev: ”Dessa 161 personer, som jag hjälpte till att begrava, dödades på de allra grymmaste sätt av turkiska, reguljära trupper tillsammans med kurder under deras kommando.”

12

Blodröd skräck

Den värsta av alla dessa massakrer ägde rum i Salmas. Detta distrikt ligger norr om och på gränsen till Salmas och bebos av armenier, nestorianer och muslimer. I mars, när alla personer av det manliga könet över 12 års ålder dödades i byn Haftewan, styckades många av dem. Detta verkställdes efter order från Jevdet Pasha, Takis Pashas son och kommandant i regionen. (Han har studerat vid Franska Skolan i Beirut i Syrien.)

Det var Jevdet Pasha som beordrade och planerade massakern i Salmas. Jag kommer inte att redogöra ytterligare för barbariet; nedanstående fall räcker för att visa de kallblodiga avsikterna och vilda barbari som överträffar allt vi tidigare har hört talas om, även i den här delen av världen.

Tanken bakom alla dessa massakrer var att slå till en enda gång; det skulle inte kräva en upprepning. Det är fullständigt orättfärdigt att man eggade dessa barbariska trupper mot nonkombattanterna under Jihads (heligt krig) stridsrop. "Bestämmelser i islams heliga lag förbjuder de kristna att inneha vapen." Det finns inget fall i historien om mänsklighetens ondska, särskilt inte sedan Tamerlanes tid, som så hemska brott och i så stor skala, har registrerats.

Varje händelse visade sig innebära plundring, mord, våldtäkt eller tortyr. De brutala kräken plundrade byarna, dödade männen, vanärade kvinnorna och beslagtog lös egendom. När de ansåg att de hade utfört ett ordentligt dagsverke återvände de hem i maklig takt.

Det faktum att dessa handlingar ofta begicks av de blodtörstiga kurderna rentvår inte turkarna som utfärdade dessa order. De persiska muslimerna gick samman med kurderna för att ge utlopp för sitt beständiga och dödliga agg mot sina kristna grannar.

13

Våldtäkter

Det finns kanske något mer motbjudande än mord, plundringar och tortyr, som dessa olyckliga kristna från Östern utsattes för, nämligen våldtäkter som knäckte kvinnornas

värdighet. Dessa kvinnors kyskhet och renhet var allmänt känd. När den manliga bybefolkningen hade avlägsnats klarade sig många kvinnor med livet i behåll, men de reserverades för ett mer förödmjukande öde. Kvinnor som inte kunde fly eller lyckades gömma sig vanärades med uppsåt, och flickorna berövades sin mödom.

14

Kidnappningar

Enligt en av missionärernas rapportering "tillfångatogs många av de vackra flickorna och kvinnorna av turkarna, kurderna och de persiska muhammedanerna och hänvisades till harem, en tillvaro som är värre än döden."

Rapporten fortsätter: "Lucy kom in igår med sin bebis ifrån byn som hon hade flytt till och levt under kurdernas terror både dag och natt. De hade inringat byn och det fanns ingen flyktväg. Kurderna gick upp på taken och kommenderade människor att gå ner därifrån. Lucy gick ner, med en kurd nedanför henne på stegen och två ovanför henne, med bebisen på ryggen. På gården såg hon sin yngre syster Sherin, en söt flicka i femtonårsåldern, som släpades iväg av en kurd. Hon bönföll Lucy att rädda henne, men Lucy var hjälplös. När hon berättade detta för mig grät hon och snyftade, medan hon sade: "Varje natt, när jag försöker sova hör jag hennes enträgna begäran: "Åh Lucy, jag kommer att bli ditt offer. Rädda mig, Lucy!" Jag ropade till henne: "Dra ner sjaletten över ansiktet. Titta inte på deras ansikten." Hon försökte gömma sitt ansikte och smeta ner det med lera, men hon hade fortfarande så vackra, mörka ögon och rosiga kinder! Kurderna grep tag i henne och kikade nyfiket på hennes ansikte medan de släpade iväg henne. Åh! Ifall de bara hade dödat min syster kunde vi säga: "Hon är död, som många andra." Men att hon skulle hamna i kurdernas våld kan vi inte stå ut med."

Söndagen den 25 januari kom en jude med bud från Ushnuk om att Sherin fanns i en av kurdernas hus och att man hade gjort allt man hade kunnat - givit gåvor, försökt övertala och hotat henne för att hon skulle konvertera till islam, men hon svarade: "Ni kan döda mig, men jag kommer aldrig att överge min tro." Hon frigavs senare, oskadd, av en kurdisk kvinna. Det var ett sant mirakel.

”Ett annat tragiskt fall handlar om en mor till en tolvårig flicka som fördes bort och blev slav. Mamman protesterade och försökte rädda sitt barn, som hänsynslöst slets ifrån henne. När dottern hade släpats iväg orsakade modern så mycket problem för förtryckarna och klamrade sig fast i dem så ihärdigt, att de knivhögg henne tolv gånger innan hon blev hjälplös och inte klarade av att rädda sin lilla flicka från sitt öde. Kvinnan återhämtade sig och hennes sår läkte. En del människor blev skjutna medan de sprang och barn som de bar dödades eller sårades med dem. I en del fall radades män upp så att många kunde skjutas med ett skoter för att man inte ville slösa ammunition på dem.”

En assyrisk präst flydde till häst med sin dotter; han dödades och flickan fördes till Kurdistan, där hon tvingades gifta sig med en kurd. Fyra månader senare kom den sorgliga nyheten att hon hade dött. Under hennes sjukdom hade hon en kamrat som också var en syrisk flicka i fångenskap. Hon berättar att de muslimska kvinnorna kom och vände den sjuka kvinnans ansikte mot Mecka. Invaliden bad sin kamrat att vända hennes ansikte mot öster, så att hon skulle få dö som en kristen.

I ett annat beklämmande fall flydde en kvinna med sina två barn (hennes man var utomlands). De mötte en muslimsk mulla under flykten som tog barnen, klädde av dem och kastade dem i ett vattendrag, som höll på att frysa till is. Därefter erbjöd han sig att gifta sig med kvinnan. När hon vägrade lämnade han kvinnan på vägen till sitt öde. Hon återvände till vattendraget och drog upp sina barn från vattnet, klädde dem och tog dem till en vingård i närheten. Där placerades de i en håla med lite halm över sig, i ett försök att värma upp dem, men båda barnen dog nästa morgon. Den sörjande kvinnan hittade senare till Urmia. Fem månader därefter tog ryssarna fast monstret som hade orsakat detta och såg till att han fick sona sitt brott.

Islamisering

Många vackra flickor och unga kvinnor fördes med tvång till olika harem. Många andra utlovades att de skulle komma undan med livet i behåll ifall de accepterade islam; de

behövde bara uttala bekännelseformeln och förneka Kristus. Istället för att göra det gav de, med ett fåtal undantag, sina själar till Gud och sina kroppar till plågoandarna, och utmanade helvetet genom sin gränslösa tillit till Gud och Jesus Kristus. Sådana martyrskap förtjänar att uppmärksammas och det avslöjar något om dessa människors allvar, vilket har karakteriserat dem som en martyrisk nation i nästan 1 900 år.

De stackars människorna var behövande, genom sitt ringa antal och brist på vapen, och avskurna från alla utsikter till kristen hjälp. De saknade möjlighet att visa sitt mod i självförsvar, men de kunde visa ett ännu större mod när de gick döden till mötes för sin tros skull.

16

Utpressning

En annan form av illdåd innebar att personer greps och påfördes en lösensumma; vägran att betala ledde till att den kidnappade dödades. Som medlare löste missionärerna ut många kristna, genom att betala en lösensumma för de som senare kom till missionen för att få skydd. Lösensumman uppgick till flera tusen dollar och betalades direkt till den turkiska militären eller konsulat. Således misshandlades och fängslades fångarna, för att senare hängas eller skjutas ifall pengarna inte betalades ut. Det mest anmärkningsvärda fallet var en biskop, som hade förts ut ur missionsbyggnaderna; för honom begärde turkarna en lösensumma som uppgick till 5 000 toman, 10 000 toman, 8 000 toman för att slutligen acceptera 5 500 toman.¹³⁰

Det är så fruktansvärt att föreställa sig byarna på Urmias vackra slätt, där husen var nedbrända och låg i ruiner. Männen massakrerade medan flickorna tillfångatogs; kvinnor och även barn utsattes för våldtäkt. Det är så hemskt att man ryggar tillbaka; det kryper i skinnet.

17

¹³⁰ Vid den här tiden kunde man köpa ett hus för några hundra toman.

Nestorianerna i Kurdistans bergstrakter

De lidande nestorianerna som lever i den extrema östra delen av Turkiet och i den västra delen av Persien, på gränsen till Turkiet, har utstått så mycket och kanske mer generellt än nestorianerna i Persien. De utgör återstoden av den gamla nestorianska kyrkan och uppgår till ungefär 90 000 personer. De flydde inte undan massakern och plundringen som många fick genomlida. Det är beslutsamma människor som, i likhet med kurderna, har behållit ett tillstånd som liknar till hälften självständighet. De har också mer eller mindre kunnat försvara sig mot attacker. Förra sommaren kom deras tur och, som följande redogörelse antyder, var de tvingade att lämna dalarna mellan bergen och bege sig till Persien. Förmodligen nådde hälften av det totala antalet människor Persien, medan en del andra kan ha nått Ryssland. Många har gått under i dalarna – hur många kan ingen säga.

De hade förvarat sig i flera månader i fästet uppe i bergen, med hopp om undsättning från ryssarna. När det misslyckades och deras fiender ökade i antal i alla riktningar var de tvungna att fly. Många omkom i försöket.

Den första attacken av den kombinerade styrkan av turkar och kurder gjordes i juni 1915; den var delvis framgångsrik för dem. Människor drevs ut från sina dalar upp i de höga bergen. Få dog under denna vandring, men många byar förstördes. De fientliga styrkorna drogs av någon anledning tillbaka och i några veckor var det förhållandevis lugnt, vilket endast bröts av sporadiska attacker från lokala styrkor. Ungefär tre veckor senare inträffande ytterligare en gemensam attack av turkar och kurder mot de kristnas fäste på bergskammen och de kördes iväg. Omkring 30 000 personer flydde med stor svårighet, medan kurderna blockerade en del av deras väg. De kom ner i sydlig riktning mot Taldalen och med kurderna efter sig försökte ta vattendraget Zab i uppåtgående riktning för att ta sig ut genom Julamerik. De fann kurderna i stort antal på Julamerikbron och var tvungna att vända i riktning nedåt floden. Vid gränsen till Tiary korsade de Zab och gick upp i bergen ovanför, som visade sig vara övergivna av kurderna, som hade gått ut i kriget. Därefter gick de runt, tillbaka via Julamerik och de mötte ingen fientlig styrka förrän de nådde bergskammen mellan Quchanis och Zab. Där stod återigen en kurdisk styrka och väntade på dem. De hade en ganska hård strid mot dem och kurderna råkade värst ut. Resten av färden fortskred utan större problem, och de kristna nådde Bashkala i säkerhet och kom senare till Salmas i Persien. Bland de

30 000 personerna fanns patriarken Mar Shimun. Annars utgjordes gruppen främst av kvinnor och barn; männen hade massakrerats.

Med avseende på de som var kvar i bergen lyckades möjligen ytterligare 1 000 personer ta sig ut. Det finns fortfarande några tusen personer instängda där och deras öde är fortfarande osäkert. Hur många som dog i denna sista attack kan man inte ens uppskatta, men antalet är utan tvivel stort.

En allmän massaker ägde rum i nestorianernas tredje grupp, som uppgick till 30 000 personer och bodde i Tigrisdalen, i närheten av Ninevehs ruiner. Bland de främsta bosättningarna i regionen som utraderades kan nämnas Jezireh Ibn-Omar, Mansurieh, Shakh, Hassan och Sert. Vi har hört att kurdiska och turkiska soldater, efter regeringens order, stack ned de kristna i dessa byar.

En del av männen från Shakh dödades av turkiska soldater som regeringen hade stationerat i deras by. Bland de mördade återfanns flera presbyterianska predikanter och lärare. Deras familjemedlemmar och andra kvinnor och som kom undan med livet i behåll fördes bort för att bli fångar. Många av kvinnorna i Mansurieh hoppade i floden för att undvika att hamna i kurdernas våld.

Massakern upprepades. Efter den första slakten försökte en del kurder rädda livet på några kristna, men regeringen kunde inte tillåta detta. Dekretet innebar att arbetet skulle genomföras, annars väntade bestraffning. Naturligtvis flydde förmoldigen en del människor, men ingen kände till var de hade tagit vägen.

Framtidsutsikterna för de förtvivlade människor som flydde undan dessa massakrer väcker oerhört stort medlidande. Ungefär 50 000 män, kvinnor och barn från Persien och Kurdistan var nakna, hungriga och hemlösa.

Så kan historien sammanfattas om det som hände detta nestorianska samfund, som fanns i Persien och i Kurdistans bergstrakter. Jag har inte berättat alla detaljer – hela historien är alltför ohygglig och vidrig – utan har i mina redogörelser begränsat mig till de övergripande händelserna. Jag har inte i detalj redovisat onskans våldsamhet, tortyrens barbari och

våldshandlingarna mot kvinnorna. Dessa företeelser fyller en skamlig och fruktansvärd sida i den moderna historieboken som slås upp i Persien och Turkiet.

”Må Gud förlåta turkarna och kurderna ’för de vet inte vad de gör.’ Må Gud öppna deras ögon så att de ser vilka de förföljer. De är vad århundraden har gjort dem till. ’Sannerligen, de tror att de utför religiösa ritualer.’ Må de, liksom Saul av Tarsus, en dag bli som Paul av Damaskus!”

SYNKRONISTISK FÖRTECKNING

Nedan följer en förteckning över de assyriska patriarkerna (den vänstra kolumnen), de partiska härskarna, kaliferna, turkiska sultanerna, och de persiska kungarna (namnen på de avsatta biskoparna är utelämnade).

PATRIARKER

Enligt Barhebraeus, Assemani och andra författare sörjde följande åtta biskopar för kyrkan under perioden 50-226 e. Kr:

Addai eller Thaddeus
Mari
Agai
Abris
Abraham
Jacob
Akha d’Abhu
Shaklufa

PARTISKT STYRE

Arcaces utropades till den förste kungen av Partien år 250 f. Kr.
Artabanus var den siste i Arsacidernas dynasti. Han besegrades av Ardashir, sassanidernas förste kung. Partien införlivades med Persien 226 e.Kr.

SASSANIDISKA KUNGAR

Papa	300 (?)
Shimun Bar Sabba’I	341
Shahdost	340

Ardashir	226-241
Shapur I	241-272
Bahram I	272-273

Bar Bashmin	346
(vakans	346-383)
Tamuza	383-395
Qayuma	395-399
Isaac	399-410
Akha	410-415
Yabh Alaha	415-420
Ma'na	420
Dadisho	421-456
Babowai	457-484
Acacius	485-496
Babai	497-503
Silas	505-523
Narses och Elisha	524-539
Paul	539
Mar Abha	540-552
Joseph	552-567

Bahram II	273-276
Bahram III	276-293
Narsai	293-302
Hurmizd II	302-309
Shapur II	309-379
Ardashir II	379-383
Shapur III	383-388
Bahram IV	388-399
Yazdigird I	399-420
Bahram V	420-438
Yazdigird II	438-457
(Hurmizd III.) Piruz	457 (459)-484
Balas	484-488
Qubad I	488-531
(Zamasp	496-498)
Khusrau I Anushirwan	531-578
Hurmizd IV	579-590

Ezekiel	570-581
Ishoyabh I	582-595
Sabhrisho	596-604
Gregory	605-608
(vakans	608-628)
Ishoyabh II	628-643
Mar Imeh	647-650
Ishoyabh III	650-660
Gewergis	660-680
Yohannan I	680-682
(vakans	682-684)
Khnanisho I och Yohannan II	685-699
(vakans	699-714)
Saliba-Zkha	714-728
(vakans	728-731)
Phetion	731-741
Mar Abha II	742-752
Surian	752-753
Jacob	754-773

Khusrau II Parwiz	590-628
(anarki	628-632)
Yazdigird III	632-640

ARABISKA KALIFER

Efterträdare till Muhammed

Abu Bekr	632-634
Omar I	634-644
Othman	644-656
Ali	656-661
Hassan	661

Umejadernas dynasti 661-750

Mu'awiya I	661-680
Yezid I	680-683
Mu'awiya II	683
Merwan I	683-685
'Abd al-Melik	685-705
Al-Welid	705-715
Suleiman	715-717
'Omar II	717-720
Yezid II	720-724
Hisham	724-743
Al-Welid II och Yezid III	743-744
Ibrahim och Merwan II	744-750

Khnanisho II	774-777
Timothy I	778-820
Joshua Bar Nun	820-824
Gewergis II	825
(vakans	825-832)
Sabhrisho II	832-836
Abraham av Marga	836-849
(vakans	849-852)
Theodosius	852-858

(vakans	858-860)
Sergius	860-872
(vakans	872-877
Enos (Anush)	877-884
Yohannan III	884-892
Yohannan IV	892-898
Yohannan V	900-905
Abraham (Abraza	905-937
Emmanuel	938-960
Israel	962
Abhdisho I	963-986
Mari Bar Tobi	987-1001
Yohannan VI	1001-1012
Yohannan VII	1012-1020
Ishoyabh IV	1020-1025
Elias I	1027-1048
Yohannan VIII	1049-1057
Sabhrisho III	1063-1072
Abhdisho II	1074-1090
Makikha I	1092-1108
(vakans	1108-1110)
Elias II	1111-1132
(vakans	1132-1134)
Barsoma	1134-1136
(vakans	1136-1138)
Abhdisho III	1138-1147
Ishoyabh V	1148-1174
Elias III	1175-1190
Yabh Alaha II	1190-1222
Sabhrisho IV	1222-1225
(vakans	1225-1227)
Sabhrisho V	1227-1257
Makikha II	1257-1265
Denkha I	1265-1281
Yabh Alaha III	1281-1317
Timothy II	1318-1359
Denkha II	1360
Shimun II	1360-1380
(vakans	1380-1389)
Shimun III	1389-1419
Elias IV	1419-1477
Shimun IV	1477-1490
Shimun V	1490-1502
Elias V	1502-1504
Shimun VI	1504-1530
Shimun VII	1530-1538
Shimun VIII	1538-1551
Bar Mama	1552-1559
Elias VI	1559-1576
Elias VII	1576-1591

Abbasidernas dynasti 750-946

Abu al-'Abbas As Saffah	750-754
Abu Jaafar Al-Mansur	754-775
Al-Mehdi	775-785
Al-Hadi	785-786
Harun Ar-Rashid	786-808
Al-Amin i Bagdad,	
Al-Ma'mun i Merv	808-813, 833
Al Mo'tasim	833-842
Al-Wathiq	842-847
Al-Mutawakkil	847-861
Al-Muntasir, Al-Musta'in, Al-Mo'tazz	
och Al-Muhtadi	861-870
Al-Mo'tamid, Al-Muwaffaq	870-892
Al-Mo'tadid, Al-Muktafi	892-907
Al-Muqtadir, Al-Qahi,	907-940
Al-Muttaq, Al-Mustakfi	941-946

Buweihiddynastin 946-1055

Al-Muti'	946-974
At-Tai'	974-991
Al-Qadir	991-1031
Al-Qa'im	1031-1075

Bagdad under Seljuq

Al-Muqtadi	1075-1094
Al-Mustazhir	1094-1118
Al-Mustarshid	1118-1134
Ar-Rashid	1134-1135
Al-Muktafi	1135-1169
Mustanjid och Mustadi	1169-1180

Abbasidernas återupprättade kalifat

An-Nasir	1180-1225
Az-Zahir och Mustansir	1225-1242
Al-Musta'sim	1242-1258

Den mongoliska dynastin/ Ilkhandynastin

Khulaqu Khan	1258-1265
Abaqa Khan	1265-1282
Nikudan (Nicholas)	1282-1284
Argun Khan	1284-1291

Elias VIII	1591-1617
Elias IX	1617-1659
Elias X	1660-1700
Elias XI	1700-1722
Elias XII	1722-1738
Shimun IX	1738-1750
Shimun X	1750-1765
Shimun XI	1765-1785
Mukhattas Shimun XII	1785
Nonah Shimun XIII	1786-1825
Abraham Shimun XIV	1825-1861
Reuben Shimun XV	1861-1903
Benjamin Shimun XVI	1903-

Kai Katu	1291-1294
Baydu	1294
Ghazan Khan	1294-1303
Khuda Bendeh (Uljai'tu)	1303-1316
Abu Sa'id	1316-1335
mindre dynastier	1335-1385

Timuriderna

Timur Lang	1385-1405
Khalil Sultan	1405-1409
Shahrukh	1409-1446
uzbekiska härskare	1446-1499

Safaviddynastin

Shah Isam'el I	1499-1523
Shah Tahmasp I	1523-1576
Shah Isma'el II	1576-1578
Shah Muhammad	1578-1587
Shah 'Abbas den store	1587-1628
Shah Safy	1628-1641
Shah 'Abbas II	1641-1668
Shah Safy II	1668-1694
Shah Sultan Husein	1694-1721
Mahmud av Qandehar	1721-1725
Mir 'Abdallah	1725-1727
Shah Tahmasp II	1727-1732
Lille 'Abbas	1732-1736
Nadir Shah	1736-1747
Små härskarsläkter	1747-1749
Zenddynastin	1749-1795

Qajardynastin

Agha Muhammad Shah	1795-1797
Feth 'Ali Shah	1797-1835
Muhammad Shah	1835-1848
Nasir ed-Din Shah	1848-1896
Muzaffar ed-Din	1896-1907
Muhammad 'Ali Mirza	1907-1909
Ahmed Mirza	1909-

TURKISKA SULTANER

Othman	1299-1326
Orkhan	1326-1359
Murad I	1359-1389
Bayazid I	1389-1402
(interregnum)	1402-1413)

BIBLIOGRAFI

- Abbeloos. *Acta S. Maris*. Brüssel-Leipzig, 1885.
- Arnold. *Preaching of Islam*. Westminster, 1896.
- Assemani. *Bibliotheca Orientalis*. 4 vol. Rom, 1719-28.
- Audo. *Dictionnaire de la Langue Chaldéenne*. Mosul, 1897.
- Badger. *Nestorians and their Rituals*. 2 vol. New York, 1852.
- Barhebraeus. *Chronicon Eccles*. 3 vol. Lovanii, 1872-77.
- Bedjan. *Acta Martyrum et Sanctorum*. 8 vol. Paris, 1890-1891.
- Benson. *Life of E.W Benson, sometime Archbishop of Canterbury*. London, 1899.
- Budge. *The Book of the Bee*. Oxford, 1886.
- Budge (red.). *Thomas of Marga*. 1893.
- Burkitt. *Early Eastern Christianity*. New York, 1904.
- Bedjan (red.). *Chronicon Syriacum*. Paris, 1890.
- Bedjan (red.). *Histoire de Jabalaha et de trois autres Patriarches*. Paris, 1895.
- Brooks (red.). *Eliae Metropolitae Nisibeni Opus Chronologicum*. Paris, 1910.
- Chabot. (red.). *Synodicon Orientale*, Paris, 1899.
- Cosmas Indicopleustes *Topographia*. London, 1897.
- Cureton. *Ancient Syriac Documents*. London, 1864.

David. *Grammaire de la Langue Araméenne*. Mosul, 1897.

Dictionnaire d'Archéologie Chrétienne et de Liturgie. I. Paris, 1907.

D'Herbelot. *Bibliothèque Orientale*. Paris, 1781.

Doctrine of Addai. London, 1876.

Duval. *Histoire d'Edesse*. Paris, 1892.

Duval. *La littérature Syriaque*. Paris, 1899.

Duval. *Les Dialectes Néo-Araméens de Salamas*. Paris, 1883.

Eusebius. *Ecclesiastical History*. London, 1861.

Gibbon. *Decline and Fall of Roman Empire*. London, 1881.

Grant. *Nestorians or the Lost Tribes*. New York, 1841.

Heazell, och Margoliouth. (red.) *Kurds and Christians*. London, 1913.

Hoffman. *Auszüge*. Leipzig, 1880.

Howorth. *History of the Mongols*. London, 1876-88

Jackson. *Persia Past and Present*. New York, 1906.

Johannes av Efesus. *Ecclesiastical History*. London, 1861.

Labourt. *Le Christianisme dans l'Empire Perse*. Paris, 1904.

Layard. *Nineveh and its Remains*. 2 utgåvan. New York, 1852.

Loofs. *Nestorius and his Place in the History of Christian Doctrine*. Cambridge, 1914.

Markham. *History of Persia*. London, 1874.

Masudi. *Les Prairies d'or*. Paris, 1866-77.

Moore. "The Theological School at Nisibis" i *Studies in the History of Religions*, s. 255-267. New York, 1912.

Mosheim. *Ecclesiastical History*. London, 1885.

Mshikha Zkha. *Sources Syriaques*. Vol. I. Mosul och Leipzig, 1907.

Muir. *Caliphate*. Edinburgh, 1915.

Murdock. *Translation of Syriac New Testament*. London, 1896.

Neale. *Holy Eastern Church*. London, 1850.

Payne Smith. *Thesaurus Syriacus*. London, 1879.

Polo. *Travels*. London, 1899.

Shedd. *Islam and the Oriental Churches*. Philadelphia, 1904.

Sprenger. *Das Leben und die Lehre des Mohammad*. Berlin, 1869.

Tabari. *Gesch. der Sassaniden*, red. Nöldeke. Leiden, 1879.

Wellhausen. *Skizzen und Vorarbeiten*. Berlin, 1884-99.

Wigram, *The Assyrian Church, 100-640 A.D.* London, 1910.

ACSA, Assyrian-Chaldean-Syriac Association